„СОЮЗ-10“—ЗАМБУУЛИНДА

ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...7 (13414) | 1971 оной апрелиин 24, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ЛЕНИНИЗМ—МАНАЙ ҮЕ САГАЙ ТУГ

Советскэ Союзай Коммунис партиин үндэһэ һуури табигша, дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын хүдэлмэришэд ба таряашадай гүрэниие байгуулагша агууехэ хүнэй, уласхоорондын пролетариадай вождиин, бүхы дэлхэйн ажалшадай багша ба хани нүхэрэй—Владимир Ильич Ленинэй жэл бүри тэмдэглэгдэдэг түрэһэн үдэрынь совет арадай, газар дэлхэй дээрэхи бүхы ажалшадай баяр баясхалангаи һайндэр болонхой.

Владимир Ильичэй түрэһэн үдэрынь мүнөө жэл КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдээр гэрэлтүүлэгдэһэн гайхамшаг үдэрнүүдтэ тэмдэглэгдэжэ байна.

Апрелиин 22-то Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо вождиин түрэһөөр 101 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан болобо.

Нүхэд **Г. И. Воронов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, М. С. Соломенцев** гэгшэдэй президиумдэ орожо ерэхэдэнь, зал соо байһан зон халуун альга ташалгаар угтаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр В. В. Гришин баярай суглаае нээбэ.

«КПСС-эй политика—бодото дээрээ бэелжэ байгаа ленинизм мүн» гэһэн элидхэл КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр К. Ф. Катушев хээ.

...ЮЗ-10“ ГЭЖЭ ЗАМБУУЛИНАЙ ОНГОСЫН ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОҺОН НИИДЭЛГЭ

ТАСС-ай мэдээсэл

...10» гэжэ замбуулинай онгосо абажа ...кетэ мүнөөдэр, 1971 оной апрелиин ...осквагай сагаар 2 час 54 минутада Со...юзоһаа замбуулин худар ниидэжэ га...юз-10» гэжэ онгосо дэлхэйдэ дүтын ...ан тодорхойлогдоһон харгыда 3 час ...ада гаргагдаба.

...н командир, Советскэ Союзай хоёр ...рой, СССР-эй летчик-космонавт, пол...ладимир Александрович Шаталов, ...нер, Советскэ Союзай хоёр дахин Ге...СР-эй летчик-космонавт, техническэ на...й кандидат Алексей Станиславович ...туршалга хэдэг инженер Николай Ни... Рукавишников гэгшэдһээ бүридэһэн ...мбуулинай онгосые жолоодоно.

...10» гэжэ онгосо дэлхэйдэ дүтын зам...дайдада иимэ зорилготойгоор гар... байна:

...хэйдэ дүтын зам худар энэ оной апре...дэ табигдаһан «Салют» гэжэ замбуу...учна станцитай хамта туршалгануу...

— онгосо дээрэ табигданхай эрхим һайн оньһото түхеэрэлгые бүхыдэнь шалгаха;

— гар ба оньһон жолоодолгын арга, элдэб эрхэ байдалда ниидэхэдэнь онгосые залаха ба нэгэ замаарнь ниидхүүлхэ арга улам һайжаруулха;

— замбуулинай ниидэлгын хүнэй бэедэ ямар нүлөө үзүүлдэгыень мэдэжэ абаха медико-биологическа шэнжэлгэ үнгэргэхэ.

Радио ба телевизионно тогтууритай һайн барисаа экипажтай бэелүүлэгдэнэ. Онгосын командир нүхэр Шаталовай элидхэһэнэй ёһоор, замбуулинай замда гараха участок гэмгүй һайнаар дабагдаба. Космонавтнуудай бэеын элүүр һайн. «Союз-10» онгосо дээрэхи оньһото түхеэрэлгэ гэмгүй һайн хүдэлжэ ябана. Газарайхида адлишуу эрхэ байдал хүнүүдэй һууһан таһалганууд соо тогтоогдонхой.

Космонавтнууд нүхэд В. А. Шаталов, А. С. Елисеев, Н. Н. Рукавишников ниидэлгын программа дүүргэжэ эхилбэ.

...СОЮЗ-10» ГЭЖЭ ОНГОСЫН КОМАНДИР ...НҮХЭР В. А. ШАТАЛОВАЙ СТАРТЫН УРДА ТЭЭ ХЭҺЭН МЭДҮҮЛГЭ

...нүхэдүүд, ханинар!

...рон соо түрэһэн хүн — ...ксеевич Гагарин замбуули...ын аяншалгада энэ түү...дром дээрэһээ арбан жэлэй ...рдоһон байгаа.

... хойшо совет олон кос... дэлхэйдэ дүтын замбуу...аар ниидэһэн байнад.

Эрдэм наукын, арадай ажахын аша туһада замбуулинай дайда шудалан ашаглаха шухала хэрэг үргэлжэлүүлхын тулада «Союз-10» гэжэ онгосо мүнөөдэр ниидэхэеэ байна. Научно-техническэ шэнжэлгэ ба туршалгануудай үргэн ехэ программа манай экипаж дүүргэхэ ёһотой.

Үндэр ехэ этигэл найдабари манда олгоһонойнь түлөө Советскэ Союзай Коммунис партида, Совет правительствада халуун баяр баясхаланаа хүргэнэбди. Эхэ оронойнгоо даалгабари амжалтатайгаар дүүргэхын тулада бүхы шадалаараа оролдохобди гэжэ экипажай нэрэһээ найдуулнаб.

Түрэл газар дээрээ уулзатараа!

...СЫН КОМАНДИР ПОЛКОВНИК ...ИМИР АЛЕКСАНДРОВИЧ ШАТАЛОВАЙ НАМТАР

... летчик-космонавт, Совет... хоёр дахин Герой Влади...андрович Шаталов «Со... замбуулинай онгосоор ... январьда түрүүшынгээ ... ниидэлгэ хэһэн байгаа. ...гэжэ онгосын экипажтай ...онуудые дүтэлүүлэн хол...уулинай туршалгын стан...тойроһон харгы дээрэ ан...хеэ бии болгоһон юм. ...з-6», «Союз-7», «Союз-8» ... онгосын командир бо...9 оной октябрьда замбуулин худар В. А. Шаталов хоёрдохёо ниидээ һэн.

Владимир Александрович Шаталов 43 наһатай. 1945 онһоо эхилэн авиацида алба хэдэг. Гагаринай нэрэмжэтэ Агаарай сэрэгэй Улаан тугта академиие дүүргээ һэн. Космонавтнуудай отрядта 1963 ондо ороһон байгаа.

Владимир Александрович Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын делегадаар байлсаба.

Космонавтын һамган — Муза Андреевна, хүдөө ажахын наукануудай кандидат. СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ ажалладаг. Игорь хүбүүниинь—1952 ондо түрэһэн, студент; Елена басаганиинь — 1958 ондо түрэһэн, дунда һургуулиин һурагша. Владимир Александровичай эсэгэнь — А. Б. Шаталов, түмэр замай хүдэлмэрилэгшэ байһан, Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ дайнай үедэ хүртэһэн. 1970 ондо наһа бараһан юм. Эхэнь—Зоя Владимировна — пенсионерка.

...ИНЖЕНЕР ...СЕЙ СТАНИСЛАВОВИЧ ЕЛИСЕЕВЭЙ НАМТАР

... лётчик-космонавт, Со...зай хоёр дахин Герой Алек...иславович Елисеев 1969 ...да «Союз-5» гэжэ онго...да оролсон, «түрүүшын...э зуураа, «Союз-4» ба ...гэжэ онгосонуудай нии...э космонавт Е. В. Хрунов... замбуулин дайдаар сэхэ ...э онгосоһоо нүгөөдэдэнь ...аа.

... оной октябрьда А. С. ...амбуулин худар хоёрдохёо ниидээ һэн. «Союз-8» гэжэ замбуулинай онгосын борт-инженер боложо, «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» гэжэ онгосонуудай бүлэглэн ниидэлгэдэ хабаадалсаһан юм.

Бауманай нэрэмжэтэ Москвагай техническэ дээдэ училищиие дүүргэһэн Алексей Станиславович Елисеев мүнөө 36 наһатай, техническэ наукануудай кандидадай нэрэ зэргэтэй, конструкторска бюродо ажалладаг.

Алексей Станиславович Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын делегадаар байлсаба. Тэрэмнай—ВЛКСМ-эй ЦК-гай гэшүүн.

Космонавтын һамган — Лариса Ивановна Комарова, техническэ наукануудай кандидат, конструкторска бюродо ажалладаг. Елисеевтэнэй басаган — Елена — 1960 ондо түрэһэн. Алексей Станиславовичай эхэ—Валентина Ивановна химическэ наукануудай доктор, профессор, СССР-эй Наукануудай академиин физическэ химиин институтда ажалладаг.

...ШАЛГА ХЭДЭГ ИНЖЕНЕР ...ЛАЙ НИКОЛАЕВИЧ РУКАВИШНИКОВАЙ НАМТАР

... Николаевич Рукавишни...ондо Томск городто түрөө ...замайхидай бүлэ соо томо ...хүүжэһэн байна. Совет...й элдэб районуудта шэнэ ...ынуудые проектэлэн бари...лнуудта тэрэнэй эхэнь, ...ь ажаллаһан юм. Дунда ...1951 ондо дүүргэһэнэйн... Николай Николаевич ... инженерно-техническэ ин...ихала ороо һэн. Тэрэ ин...1957 ондо амжалтатайгаар дүүргээд, конструкторска бюродо ажаллажа эхилээ бэлэй. Эдэбхитэй бэрхэ мэргэжэлтэ, инженернэ, орёо ажал шадамараар эмхидхэгшэ байһанаа тэндэ ажаллахадаа харуулаа һэн.

Николай Николаевич 1967 оной январьда космонавтнуудай отрядта томилогдоһон байгаа. Отрядта байхадаа, замбуулинай ниидэлгэдэ түхеэрһэн бэлэдхэл амжалтатайгаар гаража, тусхай бүхы шалгалта дабажа, теоретическэ гүнзэгы эрдэм, туршалга хэдэг, инженертэ хэрэгтэй шухала шанар харуулһан байба.

Николай Николаевич Рукавишников — Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Рукавишниковай эхэнь — Галина Ивановна — мүнөө пенсидэ байдаг. Хойто эсэгэнь 1962 ондо наһа бараа һэн. Космонавтын һамган — Нина Васильевна машина бүтээлгын предприяти дээрэ ахалагша технигээр ажалладаг. 1965 ондо эдэнэр Владимир гэжэ хүбүүтэй болоо һэн.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

КПСС-эй XXIV съездын даалгабари дүүргэлтэ болгон, СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй проект зохёолготой холбоотой асуудалнуудые СССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзэбэ.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые хүтэлбэри болгон, мэдэлдээ байгаа предприятинуудайнгаа, барилгын, эрдэм-шэнжэлгын, проектно-конструкторска ба бусад өмхи зургаануудайнгаа табан жэлэй түсэбүүдэй проектнүүдые зохёожо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ ба СССР-эй Госпланда энэ оной июниин 15 болотор табихые СССР-эй министерствэнүүд ба зургаанууд, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор уялгалагдана. Тэдэ проектнүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые үндэһэ болгон, табан жэлэй жэл бүхэнөөрнь министерствэнүүд, зургаанууд ба союзна республиканууддай түсэбүүдые дэлгэрэнгыгээр тодорхойлһон СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй проект зохёожо, 1971 оной июлиин 20 болотор СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ табиха гэжэ СССР-эй Госпланда даалгагдаба.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй, ёһоор, СССР-эй Госпланда, СССР-эй министерствэнүүдтэ, зургаануудта, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүдтэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ даалгаба: КПСС-эй XXIV съезд, республиканууддай партийна съезднүүд, хизаар ба областьнуудай, город ба районуудай конференцинүүд дээрэ, партийна эхин организацинуудай суглаанууд ба ажалшадай суглаанууд дээрэ оруулагдаһан дурадхалнуудые, мүн хүдэлмэришэд ба колхознигуудай, мэргэжэлтэд ба эрдэмтэдэй оруулһан дурадхалнуудые табан жэлэй түсэбэй проект зохёоходоо хаража үзэхэ, түсэбүүдэйнгээ проектнүүд дотор зохихо хэмжээ ябуулгануудые хараалха.

Эрдэм ба техникын үлэмжэ ехэ арга боломжотой һалбаринуудтахи шэнжэлгэ бүхы хэмжээгээр хүгжөөһэнэй, научна шэнжэлэлгын үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ улам үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ хэмжээ ябуулгануудые КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые баримталан, уридшалан хараалха гэһэн заабари СССР-эй Госпланда, Эрдэм ба техникын комитедтэ, СССР-эй Наукануудай академидэ, СССР-эй министерствэнүүд ба зургаануудта, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүдтэ үгтэбэ. Үлэмжэ һайн продукци ехээр гаргаһанай, шэнэ түхэлэй ашагтай зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг болоһоной ашаар продукциин техническэ хэмжээе, шанарыень дээшэлүүлхэ, бүридэл структурыень һайжаруулха хэмжээнүүд түсэблэгдэхэ ёһотой.

Проектнэ эмхинүүдэй ажал һайжаруулха шууд шанга хэмжээ абахыень СССР-эй Госстройе, СССР-эй министерствэнүүд ба зургаануудые, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүдые СССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалба. Тиихэдээ эрдэм ба техникын тон шэнэ түйлалтануудые эгээн лэ нягтаар хараада абалсажа, проектнүүд зохёогдохо ёһотой гэжэ тоолохо. Баригдажа ба шэнэдхэн һэльбэгдэжэ байгаа предприятинууд ашаглалгада оруулагдахадаа техническэ талаараа эрхим һайн байха, ажалай бүтээсын, продукциин өөрынь үнэ ба шанарай талаар һайн үрэ дүнгүүдтэй байха ёһотой. Үлэмжэ ашагтай, хямда проектнүүдые зохёоһоной үндэһөөр барилгын сметнэ үные хямдаруулха гэһэн КПСС-эй XXIV съездын даалгабари дүүргэхэ гээшэ проектнэ эмхинүүдэй тон шухала зорилго болоно.

Тусгаарлабал, барилга дээрэхи ажалай эмхидхэл һайжаруулһанай, миин байлгые хорооһоной, барилгын түрүү арга ашаглаһанай, барилгын механизмуудые үлэмжэ бүтээсэтэйгөөр хэрэглэһэнэй ашаар ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхын тулада барилгын эмхинүүдтэхи арга нөөсые ашаглан хэрэглэхэ ябадалда тусгаар анхарал хандуулха.

Табан жэлэй түсэбэй проект зохёолготой холбоотой асуудалнуудые хаража үзэлгэдэ союзна республиканууддай Госпланууддай түрүүлэгшэнэр, научно-шэнжэлгын ба проектнэ томо хэдэн эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаба.

(ТАСС).

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үсэгэлдэр, апрелиин 23-да областной партийна эдэбхитэдэй суглаан болобо.

«КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүд ба областной партийна организациин зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** хээ.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. Д. Чукаев**, КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Е. Ф. Елизов**, Улаан-Үдын шэлэй заводой директор, КПСС-эй XXIV съездын делегат нүхэр **А. Р. Болотов**, Кабанскын совхозой директор, КПСС-эй XXIV съездын делегат нүхэр **А. И. Хмелев**, КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Б. Д. Ангархаев**, Буряадай геологическа управлениин начальник нүхэр **Ю. И. Щеголихин**, республикын Госпланай түрүүлэгшэ нүхэр **И. А. Хазагаев**, сэрэгэй алба хаагша, КПСС-эй XXIV съездын делегат нүхэр **А. Д. Самойлов**, КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Д. М. Цыренов**, КПСС-эй Прибайкалиин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Н. Е. Шелковников**, Буряадай хүдөө ажахын институдай ректор нүхэр **К. Д. Миронов**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **М. Ф. Маханов**, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **В. И. Черныш** гэгшэд хабаадалсаба.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа областной партийна эдэбхитэдэй суглаан тогтоол баталан абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын аймагай «Улаан-Оронго» колхозой түрүү тугалшадай нэгэн Цыбик-Дара Атановна Жамбалова. Энэ нүхэр даабарита ажалдаа оролдосотой һайнаар хандажа, һайн үрэ дүн туйлаһанайнгаа түлөө колхознигуудай дунда хүндэтэй болонхой.

А. НАГАСЛАЕВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ АССР-эй СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛЕНИИН МЭДЭЭСЭЛҺЭЭ

1971 ОНОЙ АПРЕЛИИН 17-ой КОММУНИС СУББОТНИГТО РЕСПУБЛИКЫН АЖАЛШАДАЙ ЯМАРААР ХАБААДАҺАН ТУХАЙ

Байгша оной апрелиин 17-ой коммунис субботнигто бүхыдөө манай республикын 354.549 ажалшад хабаадаа. Энэнь 1970 оной апрелиин 11-дэ үнгэргэгдэһэн субботнигһоо 9600 гаран хүнөөр олон болоно. Тэрэ тоодо промышленна предприятинуудта 66,1, барилгада—20,1, транспортда—20,7, колхоз, совхозууд болон гүрэнэй бусад ажахынуудта—64 мянга гаран хүн коммунис субботнигто хабаадаһан байна.

Республикын колхоз, совхозууд болон гүрэнэй бусад ажахынуудай коммунис субботнигто хабаадаһаниие тоолоо һаа, иимэ баримтанууд элирнэ. Илангаяа Зэдын аймагай ажалшад олоороо хабаадаа. Эндэ совхозуудта 3993, колхозуудта 2578, Бэшүүрэй аймагай совхозуудта 2880, колхозуудтань 2875, Хяагтын аймагай совхозуудта 3353, колхозуудтань 2145 хүн субботнигто хабаадаба. Мүн Хориин, Загарайн, Сэлэнгын, Хурамхаанай, Улаан-Үдын болон бусад аймагуудай ажалшад коммунис субботнигто эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ехэ хүдэлмэри хэһэн байха юм.

Энэ үдэр республикымнай ажалшад юһэдэхи табан жэлдэ хараалагдаһан түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тулада хамта 526,9 мянган түхэриг табан жэлэй фонддо оруулаа. Тэрэ тоодо промышленностьһаа—177,4, барилгаһаа—63,6, транспортһаа—45,0, колхоз, совхозууд болон гүрэнэй бусад ажахынуудһаа—153,7 мянган түхэриг гүрэндэ оруулагдаа.

1971 оной апрелиин 17-ной субботнигто промышленна предприятинуудта хамта дээрээ 1677 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө. Энэ үдэр 2,4 мянган тонно шулуу нүүрһэ, 20 мянган түхэригтэ автоматизаци хэхэ приборнууд, 11,4 мянган кубометр барилгын модон зөөгдөө. Мүн 1,6 мянган кубометр модо хюрөөдэгдэжэ бэлэдхэгдээ. Гадна коммунис субботнигой үдэр 8,5 мянган түхэригэй мебель, 4000 дүрбэлжэн метр ноохон бүд, 24,9 мянган түхэригтэ оёһон хубсаһан гаргагдаба. Тиихэдэ 5 тонно мяха, 37 тонно колбасагай зүйл, 120 мянган условно баанха консервэ, 6 тонно тоһон, 152 тонно һүнэй продукци үйлэдбэрилэгдөө. 300 хэһэг хубсаһа угаадаг машинанууд болон бусад зүйлнүүд бүтээн гаргагдаа.

ШЭНЭ УЯЛГА

КПСС-эй XXIV съездые эрхимээр угтахын түлөө ажалай вахтада эдэбхитэйгээр жагсаһан манай Аргатын совхозой хүдэлмэришэд болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд һайн үрэ туйлаа һэн. Съездын хүндэлэлдэ зорюулһан социалис уялгаяа манай ажахын хүдэлмэрилэгшэд нэрэ солотойгоор дүүргэжэ шадаа. Һү һааха нэгэдэхи кварталай түсэб 141 процент дүүргэгдэжэ, даабариһаа үлүүлэн 400 центнер һүн гүрэндэ тушаагдаа. Мяха тушаалга мүн лэ хараалһанһаа нилээд дээгүүр байгаа.

Нийтынгээ адууһа мал тобир тарганаар, гарзалуулангүйгөөр, ашаг шэмыень дээшэлүүлэн ондо оруулжа байнабди. Хонидой түрэсэ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн. 6800 хурьга абаха түсэбтэй байһан һаа, тэрэмнай 500 гаран толгойгоор үлүү абтаа. Түл абалга эмхитэйгээр, гарзагүйгөөр үнгэрөө гэхэдэ болохо.

Бааза гэжэ нютагай һаалиин фермын малшад ажахы дотороо эрхимлэжэ ябана. Тус коллектив нэгэдэхи кварталай даабари 181 процентдэ хүргөө. Мүн тэрэшэлэн Булагай фермынхид һайн үрэ дүнтэй. Урданай һаалишан Бутыд Доржиева гурба һарын туршада даабаряа хоёр дахин дүүргээ. Будажаб Шагжиева үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 317 килограмм һү һаажа шадаа. Даабаринь 211 килограмм байһан. Юрэдөө совхозоймнай 45 һаалишадай 37-ниинь социалис уялгаяа дүүргээ гээшэ. Һайнаар, магтаалда хүртэмөөр хүдэлһэн үхэр харагшадшье баһал олон. Пуржима Аюшеевагай бригадын хонишод 100 хонин бүриһөө 104 хурьга абанхай.

Шэнэ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын квартал соо туйлаһан амжалтаяа бури арьбадхаха аргатай байһанаа манай совхозой малшад мэдүүлнэ. Һү һааха, гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэб майн 20-до, жэлэйхиие октябриин 1-дэ дүүргэхэ гэһэн шэнэ уялга һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд абанхай.

Б. ЛЫГДЕНОВ, совхозой парткомой секретарь.

Хурамхаанай аймаг.

КПСС-эй ПОЛИТИКА—БОДОТО ДЭЭРЭЭ БЭЕЛЖЭ БАЙГАА ЛЕНИНИЗМ М

Нүхэдүүд!

Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 101 жэлэй ойе мүнөөдэр тэмдэглэжэ байнабди. Тэрэнэй революционно үзэл бодолой, революционно ябуулгын шэнэдхэн хубилгахы үүргэнь тон ехэ юм. Бүмбэрсэг дэлхэйн социально-политическэ түхэл шарай үндэhөөрнь хубилгаhан ниитын асари ехэ дэбжэлтэ Ленинэй нэрэтэй, ленинизмтэй таhаршагүй нягта холбоотой.

К. Марксын ба Ф. Энгельсын эхилhэн агууехэ хэрэгые сэсэн мэргээр үргэлжэлүүлэгшэ Ленинд коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үнэн зүрхэнhөө инаг дуратай, хүндэлжэ байдагыень хүсэд дүүрэнээр харуулhан үнгэрэгшэ жэлэй ленинскэ hайндэрые бүгэдөөрөө hанажа байнабди. Ленинэй ойн баяр хадаа марксистско-ленинскэ hургаалай амжалта илалтануудые бүхы дэлхэй дээрэ харуулhан, эб найрамдалай, демократиин, национальна талаараа бэеэ даанхай байдалай ба социализмын хүсэнүүдые харуулhан ушар болоо hэн. Ленинизмын дэлгэрхэ ябадалые болюулха, дэлхэйн коммунис хүдэлөөе hуларуулха гэhэн империализмын, тэрэнэй элдэб эсын ревизионис туhамаршадай hэдэлгэ, найдалгын буруу hүрэhэниинь хүсэд дүүрэнээр харагдаа бэлэй. Тэрэнь манай ангиин дайсадта тон шанга сохилто болоо hэн.

Ленинэй хэрэг жэл ерэхэ бүри шэнэ илалтануудые туйлана. Социализм ба коммунизмын үзэл суртал бүрил олон зониие өөрынгөө талада жэл бүри татана. Дэлхэйн түүхын ябасада нүлөөгөө ехэ болгожо байдаг.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съезд ленинизмын илан мандаhанай шэнэ үльгэр жэшээ болобо. Манай орон соо, бүхы дэлхэй дээрэ Ленинэй хэрэгэй хуби заяанай ямараар амжажа байhыень съездын шиидхэбэринүүд, тэрэнэй хүдэлмэриин бүхы ябасань хүсэд дүүрэнээр харуулба. Марксистско-ленинскэ hургаалай хүгжэлтэдэ, дэлхэйн революционно хүдэлөөндэ угаа ехэ нэмэри оруулhанаараа энэ съездын түүхэтэ удха шанарынь тодорхойлогдоно. Съездын тобшололнууд, КПСС-эй политиканьЛенинэй үзэл бодолой, тэрэнэй сэсэн ухаанай гэрэлээр нэбтэрэнги. Энэмнай бодото дээрээ бэелжэ байгаа ленинизм, хүгжэнги социалис обществын ба коммунизм байгуулгын эрхэ байдалда амжалтатайгаар хэрэглэгдэдэг ленинизм гээшэл.

ЛЕНИНЭЙ ЗААБАРЯАР—КОММУНИС БАЙГУУЛАЛТЫН ШЭНЭ ИЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

Нүхэдүүд! Түүхын хүгжэлтын шата бүхэн өөрынгөө онсо зорилгонуудые революционернүүдэй урда табидаг гээшэ. Теэд тэдэ зорилгонуудыень бүри урид табигдаhан зорилгонуудтай сасуулжа жэшэхэ арга заримдаа байдагшьегүй. Урдань үзэгдөөгүй, ниитын тон шэнэ үзэгдэл — коммунис байгуулалта тухай хэлэхэ болоо hаа, тэрэнь бүришье зүб болохо юм. Теэд манай парти зүб шиидхэбэри ходо бэдэржэ олодог байгаа, мүнөөшье олодог, яахадааб гэхэдэ, эгээл лэ эрхим hайн, тон гансаараа үнэн зүб hургаалые — ленинизмые партимнай хүтэлбэри болгодог. Энэмнай — КПСС-эй ажал ябуулгын шухалын шухала гурим, энэмнай — манай бүхы илалтануудай лаб найдабари мүн.

«Ниитын хүгжэлтын шатануудые марксис ёhoор шэнжэлхэ, арга **хэрэглэн, тэдэ шатануудай дүнгүүдые** съезднүүд дээрээ партимнай гаргаха ёhотой» гэжэ В. И. Ленин тоолодог hэн (том 15, нюур 82). Теори ба политикада Ленин шэнгеэр лэ хандаха үльгэр жэшээ XXIV съезд харуулhан байна. Энэ съезд үнгэрэгшэ сагай дүнгүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлбэ, туйлагдаhан илалтануудай хэмжээе дэлгэжэ харуулба, hүүлэй табан жэл соо ороной гараhан замые нягтаар сэгнэбэ, ерээдүйдэ хэгдэхэ хүдэлмэриин научна тодорхой заабари үгэбэ.

Партиин съездын зохёоhон программын гол удхань гэхэдэ — совет хүнүүдэй эгээн шухала, эгээн лэ аминай хэрэг байха юм. Энэ программын удхань, тэрэнэй гол шэглэлнүүдынь ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл дотор эли тодоор найруулагдан хэлэгдэhэн байна.

Теоретическэ ба политическэ энэ шухала документ съездын делегадууд болон айлшадые, бүхы совет хүнүүдые, дэлхэйн олониитые тон ехээр hонирхуулhан байна.

Партиин стратегическэ хараа шугамынь Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор, съездын шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдобо, дотоодын ба гадаадын политикын талаар тодорхой зорилгонууд найруулагдаба.

Программна уг зорилгонуудаа бэелүүлхэ тээшэ үшөө нэгэ алхам — теэд томо алхам — хэhыемнай съезд харуулба. Съезд дээрэ тоологдоhон амжалта илалтанууд зүн дэгээн хүрэжэ ерээ бэшэ. Тэдэмнай совет арадай — хүдэлмэришэн ангиин, колхозно тарияашадай, интеллигенциин шэн зоригто ажалаар туйлагдаа. Тэдэмнай партиин, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй сэхэ шууд ажал ябуулгын аша үрэ мүн. «Хэрбээ революционно ангиин манлайнь үнэхөөрөө байгаа юм hаа, тэрэ ангиин эрхим түлөөлэгшэдые нэгэдүүлдэг юм hаа, үсэд шанга революционно тэмсэлэй дүй дүршэлөөр болбосорон хатуужаhан, ушар ёhо хүсэд мэдэхэ, үнэн сэхэ коммунистнуудhаа бүридэдэг юм hаа, өөрынгөө ангиин бүхы ажабайдалтай, тэрэ ангяараа дамжуулан—түг түмэн зонтой өөрыгөө холбожо шададаг юм hаа.. Тиин тэрэ ангиингаа, тэрэ түг түмэн зонойнгоо хүсэл этигэл найдабарида хүртэдэг юм hаа, — имагтал тиимэ парти пролетариадые хүтэлжэ шадаха байна бшуу» гэhэн Ленинэй тобшололой зүб байhые совет обществын бүхы түүхэ баталан харуулаа. (Том 41, нюур 187).

Бодото байдалые гүнзэгыгөөр мэдэхэ, социальна үзэгдэлнүүдтэ научна ёhoор хандаха, шухала болоhон асуудалнуудые саг соонь шэнжэлэн шиидхэхэ, теоретическэ тобшололнуудые үдэр бүриин ажалтай нягтаар холбожо шадаха гээшэ КПСС-эй — ленинскэ түхэлэй партиин, коммунизм байгуулгын шэнэ илалтануудта совет арадые найдамтайгаар хүтэлжэ ябаа, үргэн зондоо хүндэтэй политическэ вождиин, эмхидхэгшэ ба хүмүүжүүлэгшын гол шэнжэ шанарынь болоно.

РКП(б)-гэй X съездын болоhонhоо хойшо 50 жэлэй ой мүнөө жэл гүйсэбэ. Тэрэмнай В. И. Ленинэй бэеэрээ хабаадалсаhан hүүлшын съезднүүдэй нэгэниинь байhан юм. Партиин нэгэдэл тухай ленинскэ гайхамшагта резолюци тиихэдэ абтаhан байгаа. «Пролетариадай манлайн нэгэ хүсэл зорилготой байhые үнэхөөр харуулhан эбтэй эетэй» ажалда коммунистнуудые тиихэдэ Ленин уряалhан байгаа. (Том 43, нюур 89).

Партимнай Ленинэй захяа заабарие дүүргээ. Тэрэнь XXIV съездын үедэ бүри хүсэтэйгөөр дахин харагдаа. Парти ба общество дотор сүм тогтоhон нэгэн адли бодолые, хүсэл зоригые делегадуудай хэлэhэн үгэ, съездын бүхы хүдэлмэри харуулба. Нэгэ hанал бодолтоной, хамтынгаа зорилгын түлөө шэн зоригто тэмсэлшэдэй коммунизм тээшэ бүри зоригтойгоор, улам найдамтайгаар зорихо гэжэ бүгэдөөрөө хүсэгшэдэй съезд тэрэмнай болоhон байна.

«Нягта нэгэдэл, В. И. Ленинэй үсэд шангаар захиhан, манай партиие илагдашагүй хүсэтэй болгодог үнэхөөрөө эбтэй хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиhээ үлүүгээр манай парти дотор тогтонхой» гэhэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй үгые съездэ хабаадагшад, бүхы коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд сэдьхэлээ гүнзэгыгөөр ханангяар угтаба.

Нимэ оршон байдалай тогтоhон ушарынь КПСС-эй Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой ажал ябуулгада шиидхэхы ёhoор туhалба. КПСС-эй ЦК, тэрэнэй Политбюро партийна ажабайдалай ленинскэ гуримуудые шууд хүтэлбэри болгодог. XXIII ба XXIV съезднүүдэй зүбшөөн, дам саашадань хүгжөөhэн КПСС-эй ЦК-гай 1964 оной октябриин Пленумэй хараа шугам баримтална.

Партиин хүдэлмэриин бүхы тала, бүхы асуудалнууд ЦК-гай гол анхаралда байгаа, байhааршье. Нютагай эмхинүүдэй эдэбхи үүсхэл хүгжөөлгэдэ, тэдэнэй харюусалгэ дээшэлүүлгэдэ, партийна хүдэлмэриин арга методуудые улам hайжаруулгада Центральна Комитет анхаралаа үдэр бүри табидаг. Партимнай шиидхэбэринүүдээ мүнөө үедэ коллективнэ гуримаар зохёон гаргадаг, хүдэлмэрилэгшэдтэ хүсэд этигэдэг, тэдэнэй ажал ябуулгада эрид сэхэ, шанга эрилтэ табидаг. КПСС-эй шангаар баримталдаг демократическа централизм партиин эмхидхэлэй нэгэдэл хангахынгаа хажуугаар, ниитэ партийна политика зохёон бэелүүлгэдэ өөрынгөө хубитые оруулха арга партийна организаци бүхэндэ, коммунист бүхэндэ олгодог. Энэмнай одоол Ленинэй захиhан партийна хүдэлмэриин арга онол мүн байна ха юм.

14,5 миллион гэшүүд ба кандидадуудые нэгэдүүлhэн КПСС оронойнгоо hудалай сохисые ходо мэдэжэ, ажалшадай hанамжа, хүсэл ба эрилтые мэдэжэ байдаг, бүхы арадайнгаа аша туhые харадаг. В. И. Ленинэй тон ехээр сэгнэдэг байhан олониитэтэй харилсаа холбоон партиин ленинскэ штабай — Центральна Комитедэй ажал ябуулгын гол хуули ёhон, партийна организаци бүхэнэй ажалай гол хуули ёhон болоhон байна.

Ленинэй захяа заабари дүүргэн, совет байгуулалтын үндэhэ hууринь болгошо хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно тарияшадай холбоое КПСС саг үргэлжэ бэхижүүлдэг, бүхы ангинуудые ба социальна бүлэгүүдые дүтэлүүлхэ гэжэ оролдодог. Тиихэдээ, хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилхы үүргэ хангалгада партимнай гол анхаралаа табидаг байгаа, табинашье.

Манай Эхэ ороной бүхы нацинуудай, үндэhэ яhатанай эбтэ нэгэдэл социализмын агууехэ туйлалта мүн.

Ленинскэ национальна политикын гол удхань юун бэ гэхэдэ — нацинуудай политическэ тэгшэ эрхэ хангахаhаа гадна, мүн ниитын бүхы ажабайдалда арадуудай үнэхөөрөө тэгшэ эрхэтэй байха материальна бата hуури бии болгохо, үндэhэ яhанай онсо өөрэ шэнжэнүүдые анхаралтайгаар хараадаа абаха зорилго болоно. Миин лэ үгэөрөө бэшэ, харин бодото ажалаараа интернационалистнууд байха гэhэн Ленинэй эрилтэдэ тиимэ политика хүсэдөөр харюусана. Тэрэ политикань бүхы талын экономическа ба соёлой гайхамшаг дэбжэлтэ туйлаха арга ехэшье, багашье нацинуудта олгодог, тэдэниие удаа дараалан дүтэлүүлдэг. Социалис байгуулалтын ябаса соогуур арад зоной түүхэтэ шэнэ нэгэдэл — совет арад орон соомнай бии болонхой.

Хүдэлмэришэн ангиин, колхозно тарияшадай, интеллигенциин тон хатуу шэрээдэhэ боложо, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые хамтаараа шиидхэдэг элдэб яhанай ажалшадай аха дүүгэй тон нягта харилсаанай үльгэр жэшээ боложо, бүхы дэлхэйн үмэнэ манай обществын бэеэ харуулhыень хуулита ёhoор омогорхон тэмдэглэнэбди.

Партиин бүхы hалбаринуудай ажалда ленинскэ арга онолой тогтолго, партиин булад бата нэгэдэл, КПСС-ые тойрогшо бүхы ажалшадай нягта нэгэдэл, манай ороной бүхы нацинуудай ба арад үндэhэтэдэй нягтарал — эдэ бүгэдын ашаар манайда нүхэр ёhоной, ажал хэрэг бүтээсэтэй оршон байдал тогтоhон байна. Съезд дээрэ

В. И. Ленинэй түрэhөөр 101 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан дээрэ нүхэр К. Ф. КАТУШЕВАЙ хэhэн элидхэл

Леонид Ильич Брежневэй хурсаар хэлэhэнэй ёhoор, «Амилхада хүнгэн, ажаллахада hайн, ажаhуухада амар» оршон байдал совет хүнүүдэй дунда бии болонхой.

Нүхэдүүд! Ленинэй зохёолнууд дотороhоо, арадай ажахын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэрэнэй ямараар хандадаг байhанhаань партиин экономическа политика тухай гол hургаал заабаринууд абтадаг юм. Холын хараата түсэбүүд, ажахын тоосоон, сэдьхэлэй ба материальна урмашуулга, социалис мүрысөөн гэхэ мэтын социалис экономикые хүгжөөхэ ашатай hайн аргануудай манай ажалда ходо хэрэглэгдэдэг болоhондонь Ленинэй тунгалаг сэсэн ухаанай урда уялгатайбди. Эрдэм үйлэдбэри хоёрые нэгэдүүлхэ зорилгые парти ба гүрэнэй урда Ленин дэбжүүлэн табиhан, техническэ тон шэнэ зохёол социализмын аша туhада ашаглан хэрэглэхые уряалhан байна. Социализм ба капитализмын хоорондохи мүрысөөндэ ажалай бүтээсын али зэргын ехэ удха шанартай байhые сэсэн мэргэнээр Ленин тодорхойлжо гаргаа hэн. Социалис ёhoор ажахы эрхилхэ гол ёhо дүримүүдые Ленин лэ ухаалан зохёоhон юм. «Продуктнуудай хэмжээ ехэ болгохо, обществын үйлэдбэрилгын хүсэ туйлай ехэ хэмжээгээр дээшэлүүлхэ» (том 44, нюур 345) гээшые гүрэнэй засаг гартаа абаhанайнгаа hүүлээр пролетариадай шиидхэхэ эгээн лэ гол, эгээн лэ үндэhэн зорилго гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа. Экономическа талаараа хурдан түргэн дэбжэлтэ социальна тон шухала зорилгонуудые залуу социалис гүрэнэй бодотоор шиидхэхэ аргань гээд Ленин тоолодог hэн. Ленинэй захяа заабари шууд бэелүүлэн, совет арад болбол Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро ороноо индустриальна хүсэтэ гүрэн болгобо.

ГОЭЛРО-гой гайхамшаг түсэб тухай булта мэдэнэбди, нүхэдүүд. Ороноо техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ үндэhэ hуури гээд тэрэ түсэбые Ленин тоолодог байгаа. Тэрэ түсэб арбаад жэлэй турша соо бэелүүлэгдээ hэн. Тиигээд ГОЭЛРО-гой түсэбhөө долоо дахин ехэ энергетическэ хүсэ шадал Советскэ Союз соо жэл бүри ашаглалгада мүнөө үедэ оруулагдана.

Ороноймнай үйлэдбэриин мүнөөнэй тон ехэ хэмжээе нимэ гайхамшаг баримтанууд харуулна: Совет засагай он жэлнүүдтэ ниитын али бүхы продукци үйлэдбэрилгэ 41 дахин ехэ болобо. Дайнай урда тээхи бүхы табан жэлнүүдэйхидэ орбол, хоёр дахин тухай ехэ промышленна продукци гансал 1970 ондо гаргагдаба. Англи, Франци, Баруун Германи, Итали гэхэ мэтын промышленна талаараа хүгжэнги оронуудай бүхыдөө гаргадагhаань үлүү эд зүйл орон соомнай мүнөө үедэ гаргагдана.

СССР-эй арадай ажахы гансашье үйлэдбэриингээ хэмжээнэй түргэн ургалтаар бэшэ, мүн шанарайнгаа талаар улам hайжаржа байhаараа шалгаранги. Экономикые хүгжөөхэ, научно-техническэ дэбжэлтын туйлалтануудые үйлэдбэридэ хэрэглэхэ талаар тон ехэ хүдэлмэри орон соомнай hүүлэй жэлнүүдтэ хэгдээ. Энэ үе соо зоримгой ехэ шиидхэбэринүүд абтаа. Обществын улам ехээр ургаhан эрилтэ харюулмаар ажал эрхилхэ арга онол энэ үе соо бэдэржэ олоhон, нэбтэрүүлhэн байнабди. Түбэй газарhаа түсэблэлгын hайн талыень үйлэдбэри хүгжөөлгын экономическа урмашуулга ашагтайгаар хэрэглэхэ ябадалтай нягтаар холбон тааруулхын тулада арадай ажахые залан хүтэлбэрилхэ гуримые улам hайжаруулха горитой хүдэлмэри партимнай хэhэн байба.

Совет эрдэм-техникын амжалта экономикын шухала хэдэ хэдэн hалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөлгэдэ туhалба. Гол шухала ба прикладной шэнжэлгэдэ, үйлэдбэриие үндэhөөрнь хубилгагша технологическа тон шэнэ аргануудые зохёолгодо, материин бүридэлэй гүн гүнзэгы удхые мэдэжэ абалгада, замбуулинай дайдые шэнжэлгэдэ оромнай түрүү hуури мүнөө үедэ эзэлнэ. Манайда түсэбтэ ёhoор бэелүүлэгдэдэг замбуулин шэнжэлгын программа энээнэй гайхамшаг үльгэр жэшээнь болоно. «Салют» гэжэ совет замбуулинай научна станциин замбуулин худар hая табигдаhан ушарынь түс программа бэелүүлхэ шухала алхамуудай нэгэниинь болоно.

Һүүлэй табан жэл соо hалбариин бүридэл hайн тээшээ хубилаа, ажалай бүтээсэ бүри түргэнөөр ургаа. Коммунизм байгуулгын шиидхэхы hалбарида — материальна үйлэдбэридэ совет арадай амжалта, илалта туйлахадань эдэ бүгэдэ hайн нүлөө үзүүлээ.

Арад зоной ажана байдалай ходо hайжаржа байhые сэдьхэлээ ханангяар совет хүнүүд тэмдэглэнэ. Табан жэл соо хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, колхознигуудай бодото олзонь хүн бүхэндэ хүртэсын талаар хараа байса нэмэбэ, хэрэглэлэй ниитын жаса ехэ болобо. Эдеэ хоолой ба промышленна шухала эд бараа хүн зон бүри ехээр хэрэглэдэг болоо, бутархай жэжэ наймаанай хэмжээн дээшэлбэ, олон түмэн айлые культурно-ажаhуудалай талаар хангалга дээрэ болоо, тэдэнэй гэр байрадахи байдал hайжараа.

Ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Гэхэтэй хамта, шиидхэгдээгүйшье асуудалнуудые партимнай хаража, ойлгожо байдаг, оронойнгоо арадай ажахын хүгжэлтэдэхи алдуу, дутуунуудые Ленин шэнги сэхээр харуулжа, тэдэ дутагдалнуудые зайсуулха, дабаха тодорхой арга хараалдаг байна.

Хүгжэнги социализмын түүхэтэ шатада хүрөөдшье байхадаа, дам саашадаа ургаха hураггүй ехэ арга боломжо Совет орондомнай бии юм. Экономическа талаараа бэеэ даанхай байдалаа, бэеэ хамгаалха шадалаа бэхижүүлхынгээ хажуугаар, арад зонойнгоо байдалые түргэнөөр hайжаруулжа, энээнэй урда тээ шадахагүй байгаабди. Теэд мүнөө тиимэ юумэ хэжэ шадаха болообди.

Ленин иигэжэ хэлээ hэн: «бүхы ажалшадай байдалые үлэмжэ хүнгэн, үлэмжэ ажана hайн болгохын тулада научна ухаан бодолоор ниитын үйлэдбэриие, продукт хубаарилгые ёhотой hайнаар бэелүүлхэ» (том 36, нюур 381). Тиигэжэ Ленинэй хэлэhэнэй ёhoор, урдынхида орбол hураггүй hайнаар тэрэ зорилгоёо дүүргэхэ аргатай болообди.

Социалис үйлэдбэри хурдан түргэнөөр хүгжөөhэнэй, тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлүүлhэнэй, ашаар, научно-техническэ дэбжэлтэ туйлаhанай, ажалай бүтээсын ургалта түргэдхэhэнэй ашаар арад зоной ажабайдалай материальна ба соёлой хэмжээ нилээд дээшэлүүлгэ энэ табан жэлэй гол зорилгонь болоно гэжэ XXIV съезд тодорхойлhон байна.

Арад зоной байдал улам hайжаруулха гэhэн Коммунис партиин хараа бодол гансашье юhэдэди табан жэлэй бэшэ, мүн ороной хүгжэлтын бүри холын юрэнхы хараа шэглэл болохо юм.

Съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн элидхэл дотор, шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проект тухай нүхэр А. Н. Косыгинай хэhэн элидхэл дотор арадай ажахые хүгжөөхэ гол хараа шэглэлнүүд харуулагдаhан, арадай ажахын бүхы hалбаринуудай тодорхой зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэhэн байна.

Обществын хүгжэлтын бодото эрилтэтэй зохилдуулан, арадай ажахын бүхы hалбаринуудые юhэдэхи табан жэл соо түргэнөөр, тэнсүү тааруугаар хүгжөөхэ, үйлэдбэриин хүсэн нютаг нютагуудта зүб hайнаар хубаарилан байгуулха, союзна бүхы республикануудай экономико хүгжөөхэ хэрэгтэй. Совет арадай байдал улам hайжаруулха гэhэн партиин хараа шугам материальна бата бэхи бааза дээрэ бэелүүлэгдэхэ.

Манай арадай ажахын эгээн шухала үндэhэ hууринь — хүндэ промышленность мүн. Экономикын бүхы hалбаринуудые мүнөөнэй эрхим техникээр хангалгада, оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал бэхижүүлгэдэ хүндэ промышленность гол үүргэ дүүргэдэг, хойшодоошье дүүргэхэ байна. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые гаргадаг промышленностиие саашадань хүгжөөнгүйгөөр арад зоной хэрэглэдэг эд бараа ехээршье, түргэнөөршье гаргахын аргагүй юм. Ленинэй hургаhанай ёhoор, совет хүндэ индустриин хүсэ шадалай шууд дэбжэхын тулада партимнай шухала бүхы юумэ хэхэ байна.

Хүдөө ажахые хүсэтэй түргэнөөр хүгжөөhэнэй ашаар тэрэниие тогтууритай ба түргэнөөр дэбжээхэ гээшэ табан жэлэй шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн гэжэ тодорхойлогдобо. Хүдөө ажахын политикын гол хараа шэглэлнүүдые КПСС-эй ЦК зохёогоод, хэдэ хэдэн Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. XXIV съездын мэнэ hая hайшааhан, хүдөө ажахые хүгжөөлгын үргэн ехэ программа урдань энэ талаар хэгдэжэ байhан ажал хүдэлмэриин хэмжээе hураггүйгөөр үлүүлэн гарана. Энээнэй урда тээхи хоёр табан жэлэй турша соо хүдөө ажахыда гаргагдаhанай зэргын мүнгэ — 129 миллиард шахуу түхэриг тэрэ hалбарида энэ табан жэл соо гаргашалагдаха болобо.

Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ партиин хараалhан хэмжээнүүд табан жэлэй гол зорилго шиидхэлгэдэ баhал зорюулагданхай. Шэнэ табан жэл соо хоёр дахин шахуу ехэ мүнгэ зөөри эдэ hалбаринуудта зорюулагдаха. Арад зоной хэрэглэдэг эд бараагаар дотоодынгоо дэлгүүр рыногые бүри хүсэдөөр ойрын жэлнүүдтэ хангаха, эд бараанай шанар нилээд hайжаруулха, элдэб сортын эд бараа элбэгжүүлхэ ёhотойбди.

Обществынгоо элдэб янзын, бүхы зоной байдалай, эрилтэ анхаралтайгаар хараадаа абажа, түрүүшын ээлжээнэй иимэ зорилгонуудые партимнай табина: салин хүлhэнэй доодо ба дунда зэргын хэмжээе бүри дээшэлүүлхэ, олон үхибүүтэй ба олзо багатай бүлэнэрэй, ажаллагша эхэнэрнүүдэй, ондоошье категориин ажалшадай, мүн hурагшад ба пенсионернүүдэй ажаhуудалые hайжаруулха. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын тулада хоёр дахинhаа үлүү ехэ мүнгэ зөөри энэ табан жэл соо гүрэмнай hомолхо.

Арадай байдал улам hайжаруулхын тулада мүнөө үеын эрхим hайн гэр байра олоор баригдаха; ажаhуудал хүнгэдхэдэг, сүлөөтэй саг алмадаг, амаралтаяа ашатай hайнаар хэрэглэхэ арга олгодог ажахын, соелой-ажаhуудалай ба бусад зургаанууд гансашье томо томо городуудта бэшэ, мүн бүхы орон соомнай олоор баригдаха.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые сүм усадхаха гэжэ В. И. Ленин бодогшо hэн. Соёл гэгээрэлэй талаар дэлхэй дээрэ түрүү hуури мүнөө эзэлнэбди, тэрэ hуурияа алдахашьегүйбди. Юрэнхы ба профессиональна эрдэмэй хэмжээ дээшэлүүлгэ, промышленностиин, хүдөө ажахын, экономикын бүхы hалбаринуудай ажалшадай мэргэжэл болбосорол дээшэлүүлгэ манай обществые, тэрэнэй үйлэдбэриин хүсэнүүдые дам саашадань дэбжээхэ зайлашагүй эрхэ нүхэсэл байха юм.

Һайнаар ажаhуухадаа, hайнаар амархадаа, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ улам hайн аргатай байхадаа, хүн зоной эдэбхи үүсхэлыньшье, ажалайнь аша үрэшье ехэ байдаг. Хоолойгоошье хаhахагүй, зүгөөр олзо эдишын хойноhоошье шунахайрхагүй гэhэн Ленинэй захяае бидэнэр баримталагшабди. Хүнэй бүхы оюун бэлиг, шадалые дэлгэрүүлhэн зохёолоор, сүлөөтэ ажалаар түгэлдэр дүүрэн, сэдьхэлэйнгээ талаар түгэс баян, материальна талаараа хангагданги ажабайдал манай хүсэл зоригто яhала таараха. Тэрэ коммунис хүсэл, зорилго тээшэ этигэл, найдалтайгаар дабшажа ябанабди, хүсэhэндөө хүрэхэшье байхабди.

Нүхэдүүд! Экономикые хүгжөөхэ талаар съездын табиhан зорилгонуудые бэелүүлхын, манай ажахын түсэбүүдэй пункт бүхэниие дүүргэхын тулада оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые ашагтай hайнаар хэрэглэхэ, ниитын үйлэдбэриие хүсэтэй түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй, коллектив бүхэнэй, бүхы совет хүнүүдэй үсэд шанга ажал хэрэгтэй.

«Техникэ ба соёлой тон шэнэ туйлалтануудта түшэглэн» (том 35, нюур 196) ажаллаха арга боломжо бии болгодогыень социализмын онсо шэнжэ гээд В. И. Ленин тоолодог байгаа. Ленинэй тэрэ бодолые мүнөөнэй эрхэ байдалда тааруулан партимнай тодорхойлоод, научно-техническэ революциин туйлалтануудые ажахын социалис байгуулалтын булюу шэнжэтэй холбон нэгэдүүлхэ, оронойнгоо экономическа ба өөрыгөө хамгаалха шадал бэхижүүлхын, совет арадай байдал улам hайжаруулхын тулада тэдэ туйлалтануудые хэрэглэхэ зорилго табиhан байна.

Түсэблэлгын, экономико хүтэлбэрилгын гурим hайжаруулга хадаа экономическа хүгжэлтын түргэн ургалтада, ниитын бүхы үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлдэг. Арадай үүсхэл эдэбхиин агууехэ хүсые эмхидхэлэй саг үргэлжын үсэд шанга бүтээмжэтэй ажалтай, ажахые хүтэлхэ научна хандалгатай холбон тааруулха гээд партимнай уряална. Хүтэлжэ hураха гэhэн Ленинэй мэдээжэ захяань энэ хэрэгтэ ажалшан түмэниие бүрил олоорнь элсүүлхэ гэжэ маниие мүнөөшье уялгална, хүтэлбэриин мүнөөнэй эрдэмые, хүтэлбэриин тон шэнэ арга болон техническэ хэрэгсэлнүүдые бүри hайнаар шудалха гэжэ маниие мүнөөшье уялгална. Тэрэ эрилтэ партийна, гүрэнэй ажахын аппарадай бүхы hалбаринуудта адли хабаатай.

Ленинэй заабарие бэелүүлэн, парти хадаа экономическа гол асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ үргэлжэ дээрэнь, мүн али бүхы талаhаань хандаха шухала гэжэ онсолон тэмдэглэдэг. Түсэбүүдэй эрдэмэй ёhoор үндэhэлэгдэhэн, хоорондоо тааруулагдаhан байха ябадалые дээшэлүүлхэ, ерээдүйн сагта бэелүүлэгдэхэ түсэб болон удаан болзорой экономическа программануудые зохёохо зорилго XXIV съезд табиhан байна. Ажахын тоосоото промышленна нэгэдэлнүүдые, эрдэмэй-үйлэдбэриин хүсэтэ комплекснүүдые байгуулжа, үйлэдбэриие томодхохо ябадал экономикые үлэмжэ ашаг үрэтэйгөөр хүтэлхэ хэрэгтэ hайнаар нүлөөлхэ ёhотой. Мэдээсэлнүүдые суглуулха, шэнжэлхэ, мүн предприятинууд болон экономикын бүхэли hалбаринуудые хүтэлбэрилхэ автомат гурим нэбтэрүүлхэ гээшэ энэл хэрэгтэ зорюулагдана.

Экономическа хүгжэлтые улам түргэдхэхэ гэжэ партиин табиhан зорилго хадаа арадай ажалаар байгуулагдаhан материальна баялигууд ямараар ашаглагданаб гэжэ анхаралаа ехээр хандуулхые уялгална. Өөрынгөө үедэ Ленин пүүд хилээмэ, нүүрhэ, түмэр бүхэниие гамнахыень ажалшадые уряалдаг байгаа. Мүнөө түүхэй эдэй болон түлишын шухалын шухала зүйлнүүд хэдэн арбаад, хэдэн зуугаад миллион тонноор үйлэдбэрилэгдэдэг болонхой. Зүгөөр гамтайгаар гаргашалха гэhэн Ленинэй ёhо гурим урдынхидаал мэтэ онсо удха шанартай.

Обществые хүгжөөхэ шэнэ зорилгонуудые тодорхойлоод, шухалын шухала али бүхы hалбаринуудта горитой ехэ зорилгонуудые табяад, парти болбол ажалша хүниие, коммунизмын эдэбхитэй, ушар ёhо мэдэхэ байгуулагшые ажал ябуулгынгаа гол анхаралда абадаг юм.

Социалис гүрэн олониитынгээ ушар ёhо мэдэхэ байhаар хүсэтэй, захиргаанай хэрэгтэ тэдэнэй хабаадалсалга гүрэниие арба дахин хүсэтэй болгодог гэжэ Ленин нэгэнтэ бэшэ онсолон тэмдэглээ бэлэй. Социалис демократиие улам саашадань нарижуулан hайжаруулха тухай анхарха зуураа, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ, профсоюзуудые, комсомолые, ниитын бусад организацинуудые эдэбхижүүлхэ, арадай хиналтые шангадхаха, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые хүгжөөхэ тушаа горитой хэмжээнүүдые хараалха зуураа, парти Ленинэй зааhан заабаряар ажал ябуулгаяа эрхилдэг бшуу.

Парти хадаа марксизм-ленинизмые нэбтэрүүлхэ ябадал үргэнөөр дэлгэрүүлдэг, буржуазна ба ревизионис үзэл суртал да эсэргүү добтолхы шэнжэтэй эбсэшэгүй тэмсэл ябуулдаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ үдэр бүриин анхарал хандуулдаг юм. Энэ хүдэлмэри хадаа социалис дабариин журамай, В. И. бэшэhэнэй ёhoор, али дэлэлгын журамай, ба үүсхэлшэ байлгын дэлэн батажаха хэрэг гэдэг юм (36-дахи том,

Али бүхы талаhаа хү мунис нангин эрмэл хэ байдаг, политическ үргэн ехэ эрдэм мэ hайн болбосоролтой лэйнгээ талаар hайн хүниие хүмүүжүүлхэ КПСС-эй ябуулдаг хүдэлмэриин гол hуда болоно. Эгээл нимэ коммунизм байгуулга Ленин табидаг байгаа.

КПСС-эй XXIV съез хэбэринүүд хадаа общес сэдьхэлэн ажабайдалые hан, ажалшадые комм хүмүүжүүлхэ хүдэлмэ хэ нүлөө ехэтэй бари

Съездын шиидхэбэ вет арадай ажал ябу грамма мүн. Энэ прогр лүүлгэ хадаа коммуни риально-техническэ үнд байгуулха, коммунис саануудые бүридүүлэн хо, шэнэ хүниие хүмү рэгтэ шухала шата бол Мүнөө боложо байга мүүд ба партийна эдэб лаанууд дээрэ, комму ажалшадай суглаануу энэ программа нэгэ лаар hайшаагдана, хара зорилгонуудые бүхы сов дэй бодотоор бэелүүлхэ ба бата дура зориг элирхэ лагдана.

Съездын урда тээхи үе hэн социалис мүрысөө бүри үргэн ехэ дэлисэт Совет хүнүүдэй ш та ажал шэнэ табан жэл кварталай түсэбые амжа дүүргэхэ ябадал ханга Үнгэрэгшэ жэлэй энэ суулхада, промышлен циин ниитэ хэмжээн тээр ехэ болоо: ажалай процентээр дээшэлээ.

Партиин политикые ямараар дэмжэжэ байh түгэлдэр толотомо гэр союзна коммунис суббо Энэ субботнигто хэдэн ар лион ажалшад хабаада на. Тэдэнэр заводууд ба нууд дээрэ, тарялан ба дээрэ хүдэлөө, ашатай тү дэн мянгаад ажал хэр тээгээ. Коммунис суб Ленинэй үзэл сурталай гуулхы туйлай ехэ хүсэ совет патриотизмын эл шэ мүн.

Табан жэл ба тэрэнэй го, партиин дотоодын тика, нүхэдүүд, ленин удхатай бүрин таарал лэхэ бүхы үндэhэ барим бии. Үнэхөөрөөл зориг ма, шэн зоригто хараа нууд табигданхай. Эдэ хар гонуудые агууехэ совет лүүлхэл байха, эдэ хар гонуудые Ленинэй байгу хижүүлhэн парти бэел ха.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМЫН ТУГ ДО

Нүхэдүүд!

1918 ондо «ВЦИК-эй нэгэдэмэл заседани дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, В. И. Ленин иигэжэ хэлээ hэн: «Манай хүсэнүүд үдэр ерэхэ бүри ургаха ёhотой, энэ таhалгаряагүй ургалта хадаа уласхоорондын социализмын илаха байhанай гол шухала, бүрин найдабари урдынхидаал мэтэ бидэндэ байхал!» (37-дохи том, 125 нюур). Ленинэй хэлэhэн үгэнүүдэй тон зүб байhые түүхэ батадхан харуулаа. Дэлхэйе революционно ёhoор шэнэдхэн байгуулха ябадал диилдэшэ дабагдашагүй гэжэ дэлхэйн социалис байгуулалтын хүсэ шадалай хэлбэришэгүй ургалта, капиталай оронуудтахи хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дэбжэлтэ, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй үргэн ехэ дэлисэ элирхэйлэн харуулна.

Ленинскэ стратеги ба тактикые хэлбэришэгүйгөөр хэрэглэhэнэй үндэhөөр, империализмда эсэргүүсэн тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдэй хоорондохи интернациональна нягта харилсаанай ашаар лэ хүдэлмэришэн ангиин зорилгонууд бэелүүлэгдэжэ болохо юм гэhэн бата этигэл найдабарида революционно хүдэлөөнэй удаан сагай ба нилээд хүшэр хүндэ дүй дүршэл хүргэhэн байха. Эгээл тиимэhээ манай парти болбол империализмда эсэргүү фронтын ба тэрэнэй манлай — уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлые улам бэхижүүлхын түлөө оролдосотой нэтэрүүгээр тэмсэдэг юм. Мүнөөнэй сагай революционно бүхы отрядуудые нягтаар жагсааха гэhэн шэглэл саг үргэлжэ бэхижэн шангадана. Энээниие 1969 ондо болоhон коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Уласхоорондын зүблөөн эли тодоор харуулаа hэн. Мүн энээниие КПСС-эй XXIV съезд ехэ хүсэтэйгөөр үшөө дахин харуулhан байна. Съезд хадаа революционно хүсэнүүдэй уласхоорондын хуралдаануудай түүхэдэ эгээл ехэ хуралдаануудай нэгэниинь болоhон юм.

Хэнэйшье мэдэhээр съездын хүдэлмэридэ хилын саанахи 102 делегаци хабаадалсаа. Социализмын оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай хүтэлбэрилэгшэд, капиталис гүрэнүүдтэхи ангиин талаар манай аха дүүнэр, Азиин, Африкын, Латинин Америкын оронуудай национальна болон социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлшэд болбол КПСС-эй баримталдаг хэлбэришэгүй интернационализм тухай, гадаадын ба дотоодын политикын асуудалнуудта манай партиин ленинскэ ёhoор хандадаг тухай омог баяртайгаар, hайн сэдьхэлhээ хэлэнэ. XXIV съезд хадаа мүнөө үеын революционно хүсэнүүдэй улам бэхижэжэ байгаа бата нэгэдэлэй, Советскэ Союзай Коммунис партиин уласхоорондын үндэр ехэ нэрэ хүндын толо шэнь мүн болоно.

Революционно хүдэл нэй коммунис манлай найрамдалай, демокр циональна бэеэ даанхай ба социализмын түлөө ангиин дайшалхы гол хэхэ гэhэн ревизионист дэлгэнүүдые буруушаа систско-ленинскэ hур жэ буржуазна худал волюционно үзэл сурта хэ гэhэн хараа шуга шууд буруушаана гэh үеын байдалай тон шу жэнь манай съезд дээ партинуудай ба наци мократическа хүсэнүү лэгшэдэй хэлэhэн үг тодоор харагдаа бэлэй. то бүхы революци ажал ябуулгын хүтэлб люциин агууехэ hургу зоной аша туhада алба гуулинь ленинизм ба hааршье.

Нүхэдүүд, манай үе циалис ба коммунис гын бодото байдалда үзэл сурталые бэелүү революционно хүдэлөө хүгжэлтэдэ онсо ехэ уд тай гээшэ ааб даа. Дарла жэлгын али бүхы түх дые үгы хээд, шэнэ ба хадаа дэлхэйн проле өөhэдынгөө сүлөөрхын сэдэг колонинууд ба нинуудай арадуудта дамтай түшэг тулгуур жуулхы үльгэр жэш байха гэжэ В. И. Лени этигэдэг байгаа. Мүнө уридшалан хараалhан бэелүүлэгдээ. Экономи политическэ түгэлдэр периалис hүйдхэлтэ дые буруу hүргэхын дамтай арга зэбсэгүү социалис байгуулалта хоорондын үйлэ хэрэг сада улам ехэ нүлөө дяг. Тэрээндэ түүхэтэ баатай юм.

Социалис гүрэнүүд жэшээ уласхоорондын шэнэй хүдэлөөе револю ма этигэлээр зэбсэг гиин дайсадтай хэгдэдэг рэй экономическа ба хатуу шанга тэмсэл шье орёо бэрхэ, ушарнуудаар элбэг питалые илаhан ажала дүүрэхэ гэжэ тэрэнэй дабариие бэхижүүлнэ.

Ленинэй уридшалан ёhoор, национально-сү хүдэлөөн өөрынгөө социализмтай бүри нягт боно. Мүнөө Азиин, Афр дэн бүхэли оронуудай, хэдэ Латинин Америкы нуудай социалис хараа жэ, хүгжэлтын капит

...ПСС-эй ПОЛИТИКА—БОДОТО ДЭЭРЭЭ БЭЕЛЖЭ БАЙГАА ЛЕНИНИЗМ МҮН

...гаража байһаниинь гайхамшар гээшэ бэшэ гү? Нацио... ...сүлөөрэлгын хүдэлөөн ко... үнгэрһэн сагай хойшо... ...ые усадхаха гол асуудал... шиидхэхэ зуураа, социа... ...рэнүүдэй дүй дүршэлдэ... ...хандадаг болоһониинь ...олон талын холбоо ба... байгуулжа, дэлхэйн социа... ...байгуулһан харилсаа хол... ...удха шанарые бүри ...гээр ойлгожо байһаниинь ...ушар гээшэ бэшэ гү? ...гэдэ—буржуазна үзэл бо... ...гээгы кризистэ ороһоной ...сүлөөрһэн арадуудай капи... ...харгыһаа зайлахаар ...шиидэнги байһанай гэршэ ...Социализмын ба капитализ... ...хоорондо дэлгэрһэн тэмсэл... ...даанхай залуу оронууд ...найдамтайгаар социалис ...тала баримталжа байна.

...оронуудта сүлөөтэ, бэеэ ...байдалтай байхын түлөө ...дараха гэдэг империализ... ...хархис хүсэнүүдэй һэдэлгэ... ...мүнөө хэһээлтэгүйгөөр үнгэр... ...дахаяа болинхой. Тиимэ ...нүүд арадуудай хатуу шан... ...тоор угтагдана, социалис ...удай эрид шанга эсэргүүсэл... ...шарна. Энэ ушарые Индохи... ...байдал гэршэлнэ. Эндэ Со... Союзай ба бусад социалис ...дай үзүүлжэ байгаа үргэн ...бухы талын туһаламжань баа... ...табьяата вьетнам арадай, Кам... ...ба Лаосой патриодуудай ...улам шангадхана, американ ...вентнүүдтэ эсэргүү бүри шан... ...литонуудые хэхэ ябадалдань ... Энэ ушарые Дүтын Зүүн ...байдал гэршэлнэ. Эндэ ма... ...ной, аха дүү социалис оро... ...баримталан бэелүүлжэ бай... ...политикань тус оронуудай эко... ...ческа ба сэрэгэй хүсэ шангад... ...бээ даанги байдалыень бэхи... ...Израилиин эзэрхэг түрим... ...ябуулгын хойшолонгуудые ...хын түлөө, амгалан байдал ...түлөө тэмсэлдэнь араб ...удта туһална.

...сүлөөтэй, бэеэ даанхай ...хангин эрхэеэ аршалан хам... ...байгаа орон бүхэн социа... ...хани нэгэдэлтэ оронуудай та... ...ба дэмжэлгэдэ хүртэхэбди ...мүнөө найдахадань болохо. ..., нүхэд, бүхэдэлхэйн түү... ...удха шанартай ушар, проле... ...интернационализмын ленин... ...ёһоной бодото бэелэл боло...

...бүмбэрсэгэй зарим орон ...нуудта империализмын ба тэ... ...туһамаршадай һөөргэдэн доб... ...саг зуурын амжалташье ...жа магад байһаниинь элитэ. ...зуура мүнөө сагай гол револю-

ционно хүсэнүүдэй — социалис хани нэгэдэлэй, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй улам батажажа байгаа харилсаата ябуулга һүүлэй һүүлдэ империализмын хараа шэглэлээ хойно хойноһоонь хубилган сухарихыень баадхана. Уласхоорондын олохон, ехэ асуудалнуудые шиидхэхын тула шухала арга боломжо удаа дараалан хангаха, амгалан байдал батадхалгын таатай зохид нүхэсэл хангаха хэрэг бодото дээрээ бэелүүлэгдэдэг болонхой. Амгалан ёһоор зэргэ оршон байха гэһэн Ленинэй хараа бодол уласхоорондын оршом соо улам үргэн ехээр мэдэрэгдэдэг болоожо байна. Эб найрамдалай политика эдэбхитэйгээр баримталан бэелүүлдэг социалис оронууд энэ хэрэгтэ гол габьяатай.

Эб найрамдал тухай суута декрет соогоо В. И. Ленинэй найруулһан, эб найрамдалай түлөө сэхэ шууд тэмсэлэй гол ёһон Коммунис партиин, Совет гүрэнэй гадаадын политикада бодото бэелэлээ олоһон, саашадаа хүгжөөгдэһэн байна. Дайе буруушаадаг бүхы хүсэнүүд, арадуудай хоорондоо тодорхой, хүршэ ёһоной харилсаа холбооной байхые шухалада тоолодог бүхы хүнүүд мүнөө империализмын эзэрхэг түримхэй политикада эсэргүү, эб найрамдалай, аюулгүй байдалай ба социальна хүгжэлтын түлөө тэмсэл улам шангадхаха гэһэн КПСС-эй XXIV съездын дурадхалнуудые һайшаан дэмжэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэл дотор тодорхойлон дурадхагдаһан гадаадын политическэ олохон үүсхэлнүүд элдэб гүрэнүүдэй зүгһөө дары һайшаагдаһаниинь, мүн манай партиин гадаадын политическэ хараа бодолые амгалан байдалай программа гэжэ арадуудай нэрлэһэниинь онсо удхатай. Энэ программа хархис хүсэнүүдтэ, дайнай замда орогшодто эсэргүү, империализмтай тэмсэгшэ бүхы хүсэнүүдэй добтолхы ябуулгануудай гол һудалай хүсэтэ сохидол болохонь дамжаггүй.

Амгалан байдалай аша туһын түлөө тэмсэгшэдтэй хамта дабшахабди; эзэрхэг түримхэй ябуулгын ба дайнай империалис политикада эсэргүүсэн тэмсэгшэдтэй хамта дабшахабди; сүлөөтэ байдалай, социальна хүгжэлтэ туйлаха нангин эрхэеэ хамгаалагшадтай хамта дабшахабди гэжэ манай парти сэхэ шууд мэдүүлнэ.

Нүхэдүүд! Дэлхэйн социалис байгуулалта хори гаран жэлэй турша соо оршон мандажа байхадаа, социализмын оронуудай уласхоорондын нүлөөн социалис орон бүхэнэй амжалтануудһаа гадна, мүн тэдэнэй хоорондын харилсаа холбоото ябуулгаар, тэдэнэй хани нэгэдэлэй бэхижэлгээр шууд тодорхойлогдодог байһыень арсашагүйгөөр тодоруулаа.

Социализмын уласхоорондын хүгжэлтын асуудалнуудта хабаатай тон шухала бодомжонууд В. И. Ленинэй теоретическэ һургаал заабари дотор бии юм. «Бүхы дэлхэйн ерээдүйн социалис нэгэдэлэй» замые Ленин гол түлэб хараалһан байна. (Том 24, хуудаһан 144). Социализмын замда ороһон оронуудай нягта холбоо барисаатай байлгын шухалые онсолон тэмдэглэхэ зуураа, тус оронуудай социалис туйлалтануудые сахиха, батадхаха ябадалһаа гадна, мүн ажахын байдалыень интернациональна удха шэглэлтэй болгохо гэһэн зайлашагүй эрмэлзэл иимэ эрилтэ табина гэжэ Ленин зааһан байдаг.

Советскэ Союз, аха дүү социалис оронууд адли уг зорилготой, дүтэрхы, түһөөтэй зорилгонуудые шиидхэдэг байна. Энэнь орон бүхэнэй, бүхы социалис хани нэгэдэлэй аша туһада социалис гүрэнүүдые саашадань нэгэдхэхэ гэһэн эрмэлзэл шэглэлые батадхана. Иимэ хүдэлмэри ябуулагдана, амжалтатайгаар ябуулагдана гэжэ мэдэнэбди.

Мүнөө үедэ социализмын оронуудай партинууд болон правительствануудай анхаралынь социалис экономическа нэгэдэлэй хэлхы программа бэлдэхэ ба бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдана. Энээнэй гол хараа шэглэлнүүдынь Экономическа Харилсан туһалалсалгын Советэй XXIII, XXIV сессинүүдэй шиидхэбэринүүд дотор тодорхойлон хараалагданхай.

Эд товарнуудые абалсалга, худалдаа наймаанай хэлсээнүүд үйлэдбэриин харилсаа холбооной бүри һайн формонуудаар үшөө ехэ дэлисэтэйгээр хүгжөөгдэхэ байха. Научно-техническэ хүгжэлтын темп тодорхойлдог промышленна һалбаринуудай, шэнжэлхы ухаанай ба конструкторска хүдэлмэриин хүгжэлтые хамтаараа түсэблэлгэ, түүхэй эдэй баялигуудые ашаглаха хэрэгтэ оролдолго хүсэлэлгээ нэгэдхэлгэн хадаа социалис экономикын харилсаа холбооной оршом хэмжээ соо экономическа харилсаа бэелүүлхэ шухала шухала шэглэлнүүдэй зариманиинь болоно.

Иимэ нэгэдэлэй замаар бүри ойрын жэлнүүдтэ арадай ажахын хэдэ хэдэн ехэ зорилгонуудай шиидхэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй. Энэмнай бүхы аха дүү оронуудта, тэрэ тоодо Советскэ Союзда, мүнгэ зөөри ехээр арьбалха арга олгохо, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ һайнаар нүлөөлхэ байха.

Социализмын оронуудай хоорондын политическэ ба суртал бодолой харилсаа холбоон һүүлэй үедэ бүри баян дэлгэр болоо. Оронуудаа хамгаалха холбоо барисаан, политическэ холбоо барисаан болон ябуулга хэжэ байгаа Варшавска договорой эмхи нилээд бэхижээ, хани ёһоной, бүтэмжэтэй һайн зүбшэлэлсэлгын гурим бүрилдөө. Тэрэнэй оршом соо шухала шухала асуудалнууд түргэнөөр зүбшэлэгдэнэ, хамтын хүсөөр шиидхэгдэнэ. Буржуазна үзэл бодолдо, марксистско-ленинскэ теориие хазагайруулдаг ревизионис ба хуушарһан хооһон суртал бодолдо эсэргүү тэмсэл дотор оролдолго хүсэлэлгэмнай амжалтатайгаар таарулагдан бэелүүлэгдэнэ. Коммунизмда харша үзэлтэй, тэрэнэй дахуул туһамаршадтай тулалдаһан суртал бодолой ба политическэ шанга тулалдаануудай үедэ аха дүү социалис оронууд дайсадтаа эсэргүү үхэлтэ шанга сохилтонуудые хэһэн, социализмын туйлалтануудые, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые хамгаалһан байна. Эдэ тулалдаанууд заримдаа империализмын ба контрреволюциин харша хүсэнүүдэй халдан добтолгын эхиншье болодог байна.

Социалис хани нэгэдэлэй хүгжэлтын мүнөөнэй шатань социалис гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа холбооной улам гүнзэгырхэ эли тодо шэглэлтэйгээр хүгжэжэ байнхай, энээниие бүхы талын, хамагые хабаадуулагша холбоо барисаан гэжэ нэрлэжэ яһала болохо байна гээд хэлэжэ шадаха байнабди.

Ленинэй интернациональна заабаринуудые хүтэлбэри болгон, КПСС хадаа аха дүү оронуудай холбоо барисаае бүри түгэс, бүрин гүн гүнзэгы болгохын түлөө, тус бүриингөө тодорхой дүй дүршэлые гүрэнэй, ниитын, ажахын ба соёлой ажабайдалай бүхы хэм хэмжээндэ ёһотой һайнаар шудалхын түлөө, энэ хэрэгтэ бүри үргэн олон ажалшадые хабаадуулхын түлөө тэмсэнэ. Манай парти, Совет гүрэн аха дүү орон бүхэнэй зохёон байгуулхы арга боломжонуудайнь хүсэд дүүргэнээр тодорон бэелхын тула, социалис арадуудай хани барисаата, тэгшэ эрхэтэ бүлын бүри бэхижэхэ, һалбаран хүгжэхын тула, энээниие сүлөөтэ арадуудай бүхэдэлхэйн ерээдүйн хани нүхэсэлэй үльгэр жэшээ мүн гэжэ замби түбиин хүнүүдэй ойлгон мэдэрхын тула шухала бүхы юумэ саашадаашье хэхэ байха гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглэнэ.

КПСС, марксистско-ленинскэ бусад партинууд, амжалта болон туйлалтануудайнгаа хажуугаар, залуу социалис дэлхэйн ба коммунис хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ ушардаг бэрхэшээлнүүд ба зүришэлдөөнүүдые хүсэд хараадаа абана. Империализм гэгдэдэг хүсэтэй ба аюултай дайсанда эсэргүү тэмсэлэй тон орёо байһые коммунистнууд зүбөөр сэгнэнэ. Гэхэ зуура марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые баримталан нэгэдэбэл, өөһэдынгөө зэргэнүүдэй нэгэдэлые, мүнөө сагай бүхы революционно хүсэнүүдэй харилсаа холбоо бэхижүүлбэл, эгээн харюусалгатай зорилгонуудые шиидхэжэ шадахабди, революционно хүдэлөөндэ һаад тойбо татаха гэдэг империалис хүсэнүүдэй ямаршье һэдэлгэнүүдые усадхан зайсуулжа, бүхы дэлхэй дээрэ ленинизмын суртал һургаалай илан мандалгын аша туһада добтолгоёо амжалтатайгаар үргэлжэлүүлжэ шадахабди гэжэ бүгэдөөрэн батаар мэдэнэбди.

• • •

Нүхэдүүд!

Бүхы дэлхэйн коммунистнуудта Ленинэй заяаһан суртал бодолой ба политическэ уг баялиг барагдашагүй.

Ленинэй зохёолнуудые, революционно тэмсэлэйнь дүй дүршэлые шудалхадаа, ниитын хүдэлөөнүүдые шэнжэлгын ба ойлгон мэдэрэлгын ленинскэ онол арга шудалнабди; ябуулгадаа хэрэглэхэ хүтэлбэри, ниитын хүгжэлтын шухала зорилгонуудые шиидхэлгын үнэтэ һургаалнуудые тэдээн доторһоонь оложо абанабди.

Социалис ба коммунис байгуулалтын бодото хэрэгүүд, уласхоорондын удхатай шухала шухала ябуулганууд Ленинэй суртал һургаалай зохёон байгуулхы агууехэ хүсые үнэншэмэ тодоор элирхэйлэн харуулна. Ленинэй мүнхэ бодол мүнөөшье зохёон байгуулхы хэрэгтэмнай, илалта туйлахадамнай бидэндэ туһална, шэнэ илалта, амжалтанууд тээшэ уряална.

XXIV съездын тодорхойлон хараалһан программа бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Манай ниитэ зорилго юуб гэхэдэ, коммунис байгуулалтын һалбари бүхэндэ, партийна, гүрэнэй ба ажахын хүдэлмэриин һалбари бүхэндэ тус программа дүүргэлгые ленинскэ ёһоной бүтэмжэтэйгөөр, шадамараар, харюусалгатайгаар эмхидхэхэ, уг зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ арад түмэнэй эршэ зориг, зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлыень элсүүлэн гулидхаха шухала байна.

Совет арад КПСС-эй, тэрэнэй Центральна Комитедэй хүтэлбэреэр коммунизм байгуулха түүхэтэ замаар гайхамшаг амжалтануудые туйлаха, Ленинэй суртал һургаалнуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа ехээр нэмэжэ оруулха гэжэ этигэл түгэсөөр хэлэжэ шадаха байнабди.

Советскэ Союзай Коммунис парти — Ленинэй парти, хэрэгүүд доторнь Ленинэй мүнхэ һургаалай оршон мандадаг, илан дэлгэрдэг парти мандаха болтогой!

Мүнөө сагай революционно хүсэнүүдэй, тэдэнэй дайшалхы авангард болгошо коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай улам батажажа байгаа нэгэдэл мандаха болтогой!

Ленинизм — манай бүхы илалтануудай туг мандаха болтогой!

• • •

В. И. Ленинэй түрэһөөр 101 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд Ленинградта, Ташкентдэ, Алма-Атада, Бакуда, Ереванда, Ульяновскда ба ороной бусад городуудта болоо.

Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой гурбадахи фермын һаалишад байгша оной түрүүшын кварталда ажалай ехэ амжалта туйлаа — энэ үе соо һүһааха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэһэн юм. Тингэжэ тэдэнэр колхоз соогоо эрхимлэһэн байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **тус фермын һаалишад ба малшад харуулагдана.**

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ХОДОДОО БЭДЭРЭГШЭ

Нараншье орожо, боро хараан болошобо. Хүдэлмэриин саг үни дүүрэнхэй. Теэд Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай главна энергетик Б. Г. Вилисов үшөөл ажаллаһаар.

Нүхэр Б. Г. Вилисовэй ажалдаа һаатаһаниинь гайхалтай бэшэ даа. Юуб гэхэдэ, сэдьхэлынь зобооһон, ухаан бодолыень эрьюулһэн асуудалда тэрэ үнинэй харюу бэдэрэнхэй юм.

Главна энергетигэй ажал яашаха һэм даа. Хэхэ юумэн олон. Ехэ хүсэтэй электрическэ подстанци, зуугаад мотоорнууд, газар доогуурхи хэдэн километр кабель болон бусад Вилисовэй мэдэлдэ байна бшуу. Тэдэниие саг соонь хаража, шалгажа байха хэрэгтэй.

Нэгэтэ иимэ ушар болоһон юм. Тоогой ябадаг хэдэн бахана шанга һалхинда дайрагдажа унабэ.

Комбинат посёлок хоёрто гал үгы болошобо. Һүни орой байбашье һаань, Борис Георгиевич бултанһаа түрүүлэн гүйжэ ерэбэ. Тэрэнэй, мүн монтёрнуудай хүсөөр аюул дары усадхагдаа һэн. Харин гансаараа үлэһэн Б. Г. Вилисов бултанай һүүлээр яаралгүй гэртээ бусаба. Аюулгүй, сохом амгалан болобо гэжэ ойлгоходоо, тэрэ һанаагаа амараа бшуу.

Б. Г. Вилисов гансал хэхэ ажалаа хараад һуудаггүй хүн. Тэрэмнай хододоо техническэ шэнэ дурадхал оруулдаг, үүсхэл гаргадаг, ухаалан зохёодог инженер юм.

Үйлэдбэридэ шэнэ юумэ нэбтэрүүлхэ гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Дурадхалайнь саашанхи удха шанарые ойлгоогүй мэргэжэлтэд абаһаар буруушаажашье болодог. Тиихэдэ өөрынгөө зүбые, һанамжынгаа аша үрые баталан харуулха, тодоргохо хэрэгтэй. Ажабайдал гээшэмнай тэмсэлгүй байдаггүй ха юм. Өөрынгөө һанаашые табидаггүй, зориһондоо хүрэдэг — иимэ хүн лэ даа. Тэрэ хамтадаа ухаалан зохёолгын 16 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, хүдэлмэришэдэй ажалые нилээд хүнгэдхэһэн, үйлэдбэриин олон процесс оньһожоруулһан байна.

Инженер Б. Г. Вилисов ухаалан зохёохы түрүүшынгээ дурадхалые 1966 ондо оруулаа һэн. Тэрэ сагһаа хойшо олон жэл үнгэрөө. Теэд үнөохил техническэ ба тайлбарилхы литературатаяа Вилисов хахасадаггүй зандаа. Элдэб схемэнүүдээ зураһаар, тоололго, бодолгоёо хэһээр лэ байдаг.

Ухаалан зохёогшо, урлан нарижуулагша Б. Г. Вилисовэй дурадхалнууд комбинадта экономическа горитойхон ашаг үрэ асарһан байха юм.

Ухаалан зохёохы ажал ябуулгада тэрэнэй габьяа тэмдэглэгдэн, Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай главна энергетик Борис Георгиевич Вилисовтэ Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагшын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна.

Г. ХАРЧЕНКО.

Залуушуулай һаналаа нэгэдэхэ уласхоорондын үдэр

ЗАЛУУШУУЛАЙ ДАЙШАЛХЫ ЗОРИЛГО

...луушуулай талархалай уласхоорондын үдэр апрелиин 24-дэ ...норгэдэдэг гээшэ. Манай оро... залуу хүбүүд, басагад ленин... комсомолой үүсхэлээр «Им... ...иализмые эдиршүүл элишэлнэ» ...бүхэдэлхэйн хэмжээ ябуул... ...бүхы оронуудай түрүү үзэлтэ ...шуулай диилэнхи олон эмхи... ...улам дэмжэжэ, һайшаажа ...най. Тэрэнь демократическа ...шуулай Бүхэдэлхэйн федера... VIII ассамблейн (1970 оной ...рь) баталан абаһан хэмжээ ...нуудай программа болоһон, ...нтнүүдэй уласхоорондын хол... X конгрессэй шиидхэбэри... соо һууриһа олоһон юм.

...луушуулай талархалай уласхоорондын энэ үдэрые революци... болон демократическа залуу... зэргэеэ улам нягтаруулан, ...периализмын хархис муухай ...лжые буруушаан элишэлхэ, ...тэмсэлшэдтэ тодорхой ту... ...жа үзүүлхэ талаар эдэбхи ...тэйгээр угтажа байна.

...союзна ленинскэ комсомол ...хүн бүхэниие буржуазна ...суртала тэсэшэгүйгөөр хү... ...лнэ, тэрэшэлэн уласхоо... ...н залуушуулай хүдэлөөндэ ...тэйгээр хабаадана. ВЛКСМ-... ...гай хоёрдохи пленум дээрэ ...эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев иигэ... ...һэн байна: «Совет залуу... уласхоорондын ажабайдалые ...талаһаань миин хараад бай... бэшэ, харин тэрээндэ саг үр... эдэбхитэйгээр хабаададаг Комсомолой уласхоорондын ха... холбоонууд, манай залуу ..., басагадай хилын саанахи ...тэмсэлэй талаар аха дүүнэр ...тэн нүхэдтэйгөө холбоо бай... ...ушар хадаа манай ороной ...дын политическэ хүдэлмэриин ...тон шухала хубинь болоно.

...нинскэ комсомол КПСС-эй ...болон Советскэ правитель... ...гадаадын политическэ ха... шугамтай, ВЛКСМ-эй XVI ...н шиидхэбэринүүдтэй таа... ...лан, империализмын хорото шанарые, илангаяа американ ...периализмын зэрлиг аашые эли... ..., бүхы дэлхэйн залуушуул... талархалаа улам үргэдхэхэ зорилго урдаа табидаг бай...

Тэрэ тэмсэлэйнгээ үедэ бүхы дэлхэйн залуушуул Вьетнамай арадай эсэслэн илалта туйлахын, Ази, Африка, Латиин Америкын оронуудай залуушуулай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдхэхын, фашис ба диктаторнуудай засагаархидтай тэмсэхын, капиталис общество социальна ехэ хубилалтануудта хүргэхын түлөө илалта туйлаха гэһэн зорилго урдаа табинхай.

СССР-тэ ба хилын саана үнгэргэгдэхэ «Империализмые эдиршүүл элишэлнэ» гэһэн хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ үедэ социализмын, КПСС-эй ба Советскэ правительствын ажал ябуулгые, КПСС-эй түүхэтэ XXIV съездын дүнгүүдые, үргэнөөр тараан нэбтэрүүлхэ уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ, коммунис байгуулалтада ленинскэ комсомолой, совет залуушуулай дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ нилээд ехэ арга боломжо олгоно гээшэ.

Манай республикын комсомолшууд болон залуушуул энэ хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаха уялгатай. Ушар тиимэһээ ВЛКСМ-эй комитет, комсомолой эхин организаци бүхэн, комсомолец бүхэн энээниие тон шухала ба харюусалгатай хэрэг гэжэ тоолохо зэргэтэй. Залуушуулай бүхэдэлхэйн хэмжээ ябуулгые үнгэргэхэ, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар комсомолой эхин организацинууд элдэб янзын тодорхой онол аргануудые хэрэглэхэ аргатай байна бшуу. Энэ шухала хэмжээ ябуулгые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула республикын ба городой комсомолой организацинууд тодорхой ажал хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, республикын олонхи дээдэ һургуулинууд ба юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта митингнүүд үнгэргэгдэжэ, империализмда эсэргүүгээр тэмсэдэг оронуудай залуушуулда талархажа байһанаа мэдүүлнэ.

Гэбэшье суглаанууд ба митингнүүдые үнгэргөөд дүүрэхэ бэшэ, харин дэлхэйн арадууд ба залуушуулай үнэн сэхэ тэмсэлые дэмжэн, бэшэгүүд ба телеграммануудые эльгээхэ, талархалай субботнигуудые үнгэргэхэ, эб найрамдалай фондо мүнгэ зөөри суглуулха гэхэ мэтэ олон янзын хүдэлмэри бии гээшэ.

Комсомолой организацинууд соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта тематическа үдэшэнүүдые, амаи үгын журналнуудые эмхидхэхэ, концерт-митингнүүдые үнгэргэхэ, залуушуулда зорюулагдаһан лекци уншаха, кинофестиваль, фотовыставкэ гэхэ мэтые үнгэргэхэ ёһотой.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай III пленум хадаа залуу хүбүүд, басагадые революционно, дайшалхы ба ажалай уг заншалда үнэн сэхээр, пролетарска интернационализмда, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанда шууд этигэнхэй байхаар хүмүүжүүлхэ эрилтэ табиһан байна.

ВЛКСМ-эй областной комитет республикын ветерануудай советэй түрүүлэгшэнэр ба ВЛКСМ-эй райкомой секретарьнарай семинар һаяхан үнгэргэжэ, энэ шухала хэрэг һайжаруулха талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалаа.

Залуушуулай бүхэдэлхэйн хэмжээ ябуулгада интернациональна хани барисаанай клубууд, хилын саана ошожо ерэһэн делегацинууд болон туристнуудай бүлэгүүдэй гэшүүд эдэбхитэйгээр хабаадуулагдаха зэргэтэй. Гэхэтэй хамта залуушуулай бүхэдэлхэйн хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ талаар бүхы эмхидхэлэй хүдэлмэри совет залуушуулай коммунис байгуулалтада, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан байха ёһотой гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК дурадхана.

Мүнөө КПСС-эй XXIV съездын хүдэлмэриин дүнгүүдые, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зэргые нягтаруулхын, эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө КПСС ба Советскэ правительствын бэелүүлдэг туйлай ехэ ажал ябуулгые комсомолец бүхэн гүнзэгыгөөр шудалха ёһотой.

Залуушуулай талархалай уласхоорондын үдэртэ зорюулан бэелүүлэгдэхэ хэмжээ ябуулганууд залуушуулай ангиин тэмсэлэй революционно ухаан бодолой улам болбосорхын, залуушуулай пролетарска интернационализмда үнэн сэхэ, империализмда эсэргүүгээр тэмсэгшэдтэ талархаха талаар бүхы хүдэлмэри саашадань һайжаруулха хэрэгтэ нүлөөлхэ ёһотой.

В. РАДНАЕВ,
ВЛКСМ-эй обкомой секретарь.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО — ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭЭЛЖЭЭТЭ ЗАСЕДАНИ

ВЕНЭ. (ТАСС). Мүнөөдэр совет посольствын байшан соо стратегическэ зэбсэг хизаарлаха асуудалнуудаар СССР ба США-гай делегацинуудай хоорондохи хөөрэлдөөнэй ээлжээтэ заседани болобо.

Э. ГЕРЕГЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ВАРШАВА. (ТАСС). ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек Гданьскын партийна организациин тоосоото-һунгуулиин конференци дүүрэхын урда тээ үгэ хэлэхэдээ, бусад асуудалнуудай хажуугаар, КПСС-эй XXIV съезд тухайшье хэлэһэн байна. Уласхоорондын коммунис хүдэлөө бэхижүүлхэ хэрэгтэ тэрэ съезд тон ехэ үүргэ дүүргэхэ гэжэ Э. Герек хэлэбэ. СССР-тэй һаналаа нэгэдэнги байлга дээрэһээ уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлынь хамагай түрүүн харагдаха юм гэжэ тэмдэглэбэ.

Хани барисаан, харилсаа холбоон, бэе бэедээ туһалха тухай Польшо-Советэй договор баталагдаһан үдэрһөө хойшо 26 жэлэй ой апрелиин 21-дэ гүйсэбэ. Энэ договорой хүсэнь хэдышье сагай үнгэрхэдэ буурахагүй гэжэ Э. Герек мэдүүлбэ.

НЭГЭН АДЛИ БОДОЛ, НЭГЭН АДЛИ ХҮСЭЛ ЗОРИЛГО

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Кебанье гэжэ Будапештын хүдэлмэришэдэй томо районуудай нэгэндэнь һунгуулиин урда тээхи митинг боложо, ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар үгэ хэлэбэ. Орон соохи байдалые, ВНР-эй арадай ажахын хүгжэлтые тодорхойгоор шэнжэлээд, уласхоорондын шухала асуудалнууд дээрэ тогтобо.

2,5 миллион шахуу хүн һунгуулиин урда тээхи суглаануудта хабаадалсаба, депутадта кандидадууд бүгэдөөрөө арадай дэбжүүлһэн кандидадууд юм, тэдэнэй программань партиин ба хүдэлмэришэн ангиин программа ба политикатай таарадаг гэжэ ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь тэмдэглэбэ.

Нэгэн адли бодол, нэгэн адли хүсэл зорилго КПСС ба ВСРП-е, Советскэ Союз ба Венгриин Арадай Республикые холбодог, тиин тэрэнь эгээн шухала зүйл болоно гээд Я. Кадар мэдүүлбэ.

США-гай ПОЛИТИКА ШАНГААР БУРУУШААГДАНА

САН-ХОСЕ. (ТАСС). Латиин Америкэдэ США-гай бэелүүлдэг политикань «бүгэдөөрөө адли эрхэтэй, нягта харилсаа холбоотой байха гэһэн политика юм гэжэ США-гай гүрэнэй секретарь Роджерсой хэлээшые Коста-Рикын ниислэлдэ боложо байгаа американ гүрэнүүдэй эмхиин (ОАГ) Генеральна Ассамблейн жэл бүриин сессидэ хабаадагшад эрид шангаар буруушааба.

Вашингтоной бэелүүлдэг, экономическа хашалта хэдэг политикые Латиин Америкын олонхи делегадууд буруушааһан байна. Латиин Америкын оронууд тушаа худалдаа наймаанай буруу политика США бэелүүлнэ гээд экономическа асуудалнуудаар ОАГ-гай комиссиин гаргаһан шиидхэбэри дотор сэхэ хэлэгдэнэ.

Буу зэбсэг түхеэрхэ гаргашаяа Латиин Америкын оронууд хорооохо ёһотой гэһэн Колумбиин дурадхалые олон делегадууд дэмжэбэ. Гэбэшье, Аргентинын ба Бразилиин сэрэгэй засагаархид тэрэ үүсхэлдэнь дурагүй байба.

Американ гүрэнүүдэй эмхиие өөрыньшье хэдэн делегат шангаар шүүмжэлбэ.

ОАГ болбол Латиин Америкын арадуудай аша туһые харюулнагүй гэжэ Чилиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Клодомиро Алмейда сэхэ хэлэбэ. Энэ эмхиин туг доро бусад гүрэнүүдэй газар дайдада зэбсэгтэ добтолгын нэгэтэ бэшэ хэгдэһые һануулба.

Энэ эмхи доторхи «Обороной Америкэ хоорондын совет» гэдэгые «аюулгүйн консультативна тусхай комитет» гэдэгые усадхаха гэһэн дурадхал Чилиин делегаци оруулба.

ВФП-гэй БЮРОГОЙ СЕССИ

ПАРИЖ. (ТАСС). Апрелиин 21-дэ Парижда Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин бюрогой сесси эхилбэ.

Парижай коммунын 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай заседаняар тэрэ сесси нээгдээ һэн. Энэ асуудалаар элидхэл Франциин ажалай бүгэдэ ниитын конференциин түрүүлэгшэ Бенуа Фрашон хэһэн байна.

Совет профсоюзуудай делегациие хүтэлбэрилэгшэ, КПСС-эй ЦК-ай Политбюрогой гэшүүн, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ А. Н. Шелепин үгэ хэлэбэ.

Аргентинэ, ДРВ, Польшо, КНДР, Румыни, Судан, МНР, Бразили, Куба, Колумби, Ливан ба бусад оронуудай профсоюзуудай түлөөлэгшэд бюрогой заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

Убайгүйгөөр хамааралсана

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Урда Вьетнамай дотоодын хэрэгүүдтэ Холбоото Штадууд хойшодоошье хамааралсаха хүсэлтэй. «Вашингтон пост» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ ороной зониие «номгоруулха» хэдэн жэлэй түсэб США-гай далайн-сэрэгэй хүсэнүүд правительствын даалгабаряар зохёобо. Вьетнам арадай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй тэмсэл ябуулха арга «научна» үндэһөөр зохёохын тулада 2,5 миллион доллар һомологдобо.

ПАТРИОДУУДАЙ СОХИЛТОНУУД

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхын түлөө дайлалдагша арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд Куангчи, Тхыатхиен провинцинуудта дайн байлдаа хэхэ зуураа, апрелиин түрүүшын хахадта американ-сайгоной 987 солдадые хорооһон, 22 вертолёт буудажа унагааһан ба гэмтээһэн, сэрэгэй 23 машина, тэрэ тоодо 10 танк ба бронетранспортёр усадхаһан, тобшо һомонуудтай 5 склад тэһэлһэн, трофейнэ ехэ гэгшын буу зэбсэг гартаа оруулһан байна.

Даклак провинцида апрелиин 15-да патриодууд Сайгоной марионеточнэ армиин 45-дахи пехотно батальониие бута сохибо гээд Сүлөөрэлгын хэблэлэй агентство Урда Вьетнамһаа мэдээсэнэ.

Сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд апрелиин түрүүшын хахадта Камау, Ратьзя провинцинуудта дайсанай 240 гаран солдадые хороожо, 2 вертолёт буудажа унагааба, сэрэгэй 10 сүдна уһанда шэнгээһэн, галдаһан байна.

БАЙГААЛИ ТУХАЙ ШҮЛЭГҮҮД

Циклһээ

Хүрбэ голой
Хүрьһэтэ сээжэ
зубшаһан,
Шэмэрүүн үбэлэй
Шэдитэ зүүдхэл
нэмэриһэн
Шэнэһэ, хасуури
Шэнхинээтэ симфонёо
татанхай.
Сэдьхэл минии
Шэнэхэн дуугаа
эхилэнхэй.

* * *

Сагаан жабар
наадажа,
Сагаан һарын
эхиндэ
Саагуур, наагуур
эрьенэ.
Сагаан тооһоор
бурьяна.
Ойро тойрон
ургаһан
Айдар залуу
мододой,
Ганса нэгээрээ
борлоһон
Гаһар бүдүүн
нарһадай
Намаа мүшэр
дээгүүрнь
Наран шэнги
яларна,
Һара шэнги
толорно.
Һайхан шэжэр
алтые
Һанан, һанан
сүршэнэ,
Хонон, үнжэн
түрхинэ.

* * *

Шэмэрүүн дохёотой
Шэдитэ үбэл аашалжа,
Саһа бордоһоор
Сонхыем тоншон шэдэлнэ.
Шанга захяатай
Шэнэ гуримаа эбдэжэ,
Сарюун мэдэрэл
Шэхэндэм нэнгэн шэбэнэнэ.
Эрэлхэг янзаар гэшхэлнэб.
Сагаан манан жабартай
Һанаан соогоо тэмсэнэб.
Хоёр-гурба алхабал,
Хүрөөд ерэхэм һургууляа.
...Хонхын абяан зэдэлбэл,
Хэшээл намай уряалаа.

Каток

Хүрбэ голой
энгэртэ,
Хүнды жалгын
адагта
Хүүгэд олоор гороолно,
Каток гоёор
хорёолно.
Жаадайн Жалма
Жамбалтай
Жаахан хүнэгөө
баринхай
Хүлэртэрөө уһа зөөнэ,
Хүхюун шангаар
энеэлдэнэ.
Найматай Найдан
хүбүүнэй
Найма һара
домоглоһон
Һанал хүсэлынь
бэелжэ,
Һанан һанан
халтирна.

Үбэлдөө

Үбэлэй тооһон жабар
Үглөө бүри уурлажа,
Хасуури модоной шэлбэдэл
Хадхан нюурым шэрбэнэ.
Шэгэбшэ дороо шэхэмни
Шэм шэмхэн шэмшэршоо.
Гаһар дулаан бээлэй соо
Гарайм хургад бээрэшоол.

Үдэ голой эрьедэ.
Д. НИМАЕВАЙ фото.

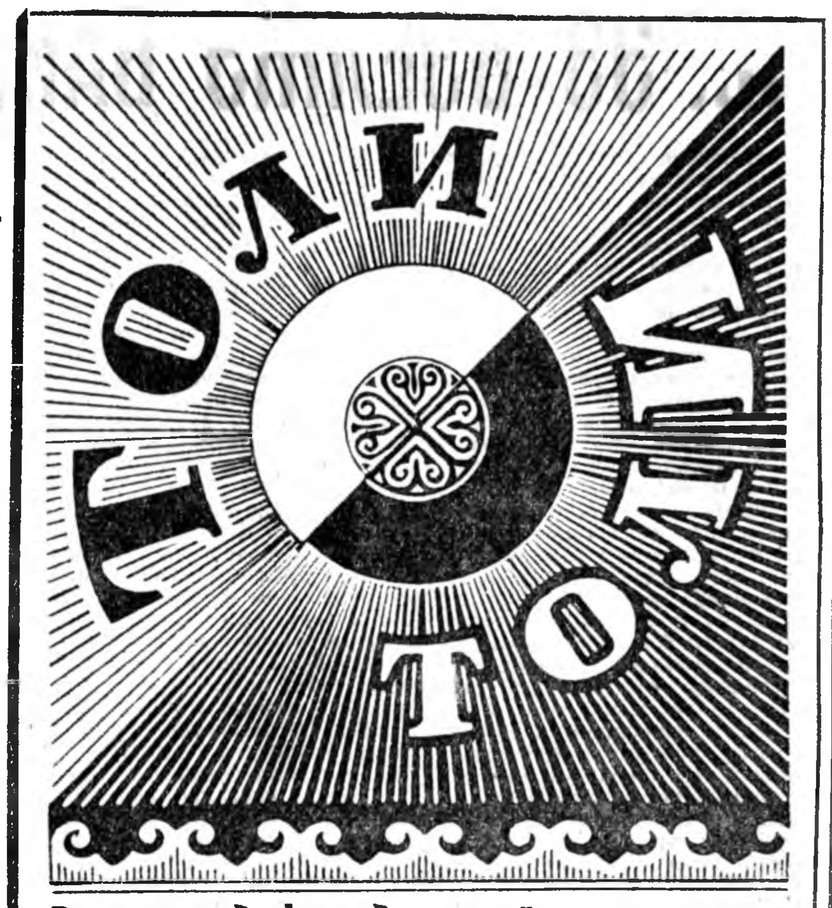

Энэ хуудаһандамнай уншагты:

- *Дуу хүгжэмэй аялга татагша.*
- Хүршэнэрэй заншалта уулзалга.
- Эхын алдуу. Таабари.

ТААБАРИНУУД

1. Монсогор харые ногтолжо ядаба, мүнгэн ташуур барижа ядаба.
2. Барихада бамбагар, байха хүнэй һанаан тэрээндэ, Харахада хабшагар, хамаг хүнэй һанаан тэрээндэ.
3. Гэрээр дүүрэн тэбхэр сай.
4. Талада табхар матаар.
5. Тохорюун тонгос гэбэ, толинь ялас гэбэ.
6. Эмгэн эжы эльгэ соорхой.
7. Эрьехэгүй тээрмэдэ эдихэгүй гурил.
8. Дагдаахай далан дабхар хальһатай.
9. Үбэртэ үншэн хэйлааһан.
10. Гэшүүһэн дээрэ шубуухай.
11. Тэнгэриин хүүхэд түмэр мохи жажалба.
12. Орёо шаргал газаа, ургын үзүүр гэртэ.

М. ГАЛСАНОВ.

Зэдэ.

ШЭНЭ САГАЙ ШЭНЖЭ

ХҮНДЭМҮҮШЭЛ ДАА, ХҮРШЭНЭР!

Ахын аймагай 25 хүнһөө бүридэһэн «Ургы» ансамбль хүршэ Түнхэнэй аймагаар айлшалжа, бүхэли неделиин туршада ажахы бүхэн дээгүүр шахуу ябажа, ажалшадай урда уран бэлигээ харуулһан, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн бэлэй. Ахаархин жэл бүри республикын уран һайханай заншалта харалгада хабаадаха бүреэ түрүүшүүлэй һуурида гаралсан, улаанүдынхидые нэгэнтэ бэшэ баярлуулһан, гайхуулһаншье байхал. Тиигээд бусаха замдаа Түнхэнөөр айлшалжа, хүршэнэртөө хани халуунаар угтуулдаг, хүндэлүүлдэгшье болоһониинь гайхалгүй.

Харин ахынхид һаяшаг Түнхэн нютагаар баһа дахин аяншалжа, хүн зонтойнь уулзажа гараха зуураа, хүршэнэрөө арга заатагүй айлшалан ерэхыень уриһан бэлэй.

«АН-24» тухэлэй самолёдоор Ахын газар дайда дээрэ Түнхэнэй уран һайханай бүлгэмэйхидэй буужа, алдаута хадаг дээрэ аягалжа бариһан сагаан эдеэнэй хэшэгээр, хүбэриг хилээмэ, дабһаар угтуулжа байхые харахада, хэды гоё һайхан гээшэ һэм даа. Энээниие мартахын аргагүй.

ВЛКСМ-эй Ахын райкомой нэгэдэхи секретарь Клим Дашеевич Тулуев амаршалгын үгэ хэлэжэ, Түнхэнэй аймагай культурын болон литературын түлөөлэгшэдые амаршалаа. Иимэ уулзалгые уг заншалта арюун һайхан хэрэг болоһой гэжэ юрөөгөө.

Партиин хэлэһэн зааһан ёһоор ажабайдалай экономикын һайжархатай зэргэ, соёл культура бүри һалбаран хүгжэхэ гэһэн социализмын нангин хуулиин бодото дээрээ бэежэжэ байһые харахада, зүрхэ сэдьхэл соо омогорхол түрэнэ.

Хүндэтэ айлшадынь үдэшэлэн болотор үшөө 80 модондо үргэлжэлһэн уһатай, мульһэтэй, шулуун дэншээ харгыгаар уруудажа үгсэжэ ябаад, олон дабаа, ташалангуудые гаталжа, «50 лет Октября» колхоздо хүрэжэ ерээ.

Харгыһаа буухада, шаг шууяа татаһан үхибүүд дүүрэн. «Артистнар ерээ» гэлсэжэ, тэдэнэр бүри ехээр хүхилдэнэ. Угтан хүлеэжэ байһан аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Доржо Согтонович Унжуев түрүүтэй, сомоной Соведэй болон колхозой хүтэлбэрилэгшэд айлшадайнгаа гарыень шангаар барижа, амар мэндээ асуулсаһаар гэртэ орохыень уриба.

Айлшад һүтэй ногоон сай уужа, халуу ороод, колхозой соёлой нэгэ байшанда ерэхэдэнь, хүн зон дүүрэн — һууридаа хүртэжэ ядан байба. Аха голой дээдэ һуурин — Бүгсөөнһөө эхилээд, аймагай түб Орлнгой наанахана оршоһон «Дэбиин аман» хүрэтэр ажаһуудаг ажалша малша, зон булта шахуу эндэ сугларһан байба бшуу.

Концертын соносхогдохын урда тээ Түнхэнэй аймгүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Ким Данчинович Васильев сугларагшадта аймагайнгаа соёл культурын хүгжэлтын зам тухай тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Концертнь Лопсон Тапхаевай «Аха» гэжэ шүлэгөөр нээгдэжэ, автор зохёолоо өөрөө уншажа, уула хадын үзэсхэлэн һайхан зураглалые үгын хурсаар дурдана. Поэт ажалша, хүнүүдэй ажабайдал, туйламжые магтаха зуураа:

Аха нютаг шиниингээ дайдаар

Аялгын даляар ниидэнэб, — гэхэтэйнь зэргэ, альга ташалганай аадар адхарба.

Хамтаараа гүйсэдхэһэн «Ленин тухай дуун», «Түрэл нютаг», «Сибирская кадриль» гэһэн дуунууд ород, буряад хэлэнүүд дээрэ хүнхинэмэ гоёор соностоо.

Удаань «Түнхэн» гэжэ нютаг ороноороо, суута хүнүүдээрээ омогорхоһон шүлэг уншагдажа:

«Түнхэн хүбүүн мүнөөдэр
Түбиин түб Москвада дээрэ
Түрэл партиингаа съезд дээрэ
Түүхын хэрэг шиидхэлсэнэ», —

гэхэлээрнь, пэжэгэнэмэ «аадар» баһа дахин адхарна.

«Адуушанай хатар», «Эвенк арадай хатар», «Зүүн зүгэй хатар» зүжэгэй гүйсэдхэгдэхэдэ, хүн зон хүлгэнэ. Баярай «бии-ии-с» зэдэлнэ. Илангаяа хатаршад Ирина Патеева, Галина Аюшеева, Ким Васильев болон Виктор Пантеев гэгшэд харагшадай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэжэ шадаа.

Дуушад Серафима Сыренова, Василий Бильтагуров, Зоя Шармашкеева, Тогошо Матвеева, Михаил Хартаев болон бусадай буряад болон бусад дуунуудые гүйсэдхэхэдэ, сугларһан зон сэдьхэлээ ханажа баранагүй.

Владимир Тулаевай өөрынгөө «Найданай дуран», «Боосолдоон», «Гурбан шабганса» гэжэ шог рассказуудые уншахада, эльгэ тэбэримэ энеэдэн, хүхилдөөн болоно.

— Оройдоол арбаад гаран жэлэй урда тээ эмээл морёор Хэрэнһээ Орлиг хүрэтэр арбан хоногой туршада аяншалжа байһан харгы замые, мүнөө нэгэ часай туршада дабажа, зүжэг наадаа табилсажа, аман юрөөлөө хэлсэжэ байхамнай үнэхөөрөөшье жаран жэлэй жаргал мүн лэ гээшэ даа, — гээд аймагай хэлхеэ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэ, хуушанай партизан Лама-жаб Шарлаевич Машаев үбгэн хөөрэнэ.

Энэ хэлээшэнь партиин, арадай хэрэгэй илажа, мандажа байһые харуулна бшуу.

Ш. БАЙМИНОВ,
манай корр.

ИВАЛГЫН ХҮГЖЭМШЭ ХҮБҮ[ҮН]

Буряадай бэлигтэй залуу композиторнуудай нэгэн Гур Дашапыловай түрэһэн Ивалга нютаг тэрэнэй зохёодог хүгжэм мэтэ үргэн уужамшье, үзэсхэлэн һайханшье.

Зүүлжэ баруулжаа гонзойн һунаһан Ивалгын гол гурбан тээһээ хада уулануудаар, ой модоор хүреэлэгдэнхэй. Хабартаа баруун хойноһоо үлеэһэн һэбшээн сэсэг набшын, дабирхай мүшэрэй үнэр асарха, Ивалга голые зубшаһан шугы бургааһан сооһоо хүхын донгодоон хүнэй сэдьхэл дайран соностохо.

Булжамуурай аялга шагнан өөдөө хаража хэбтэһэн хүбүүн дээгүүр буржагар сагаахан үүлэд хонин һүрэг мэтээр урагшаа тэгүүлэн, шобогор малаан Баян Тугадай оройгоор һолжоржол, һолжоржол байха. Үүлэдтэй хамта эдир хүбүүнэй хүсэл бодол холын холо руу тэгүүлжэл, тэгүүлжэл байха...

Энэ нютагта түрэжэ, тэнжэжэ, дуушаниинь болохо хубитай байһан Гур Дашапылов 34-дэхи наһаяа гэшхэбэ. Гур Дашапыловай хуби заяан бусадайхиһаа ехэ илгаатай бэшэ юм. Нютагтаа дунда һургуулида һуралсаа. Тэрэ үедөө нүхэдтөөл адляар спорт гэхэ мэтээр, тэрэ тоодо хүгжэмөөр һонирходог, соёлой ордоной дэргэдэхи духовой оркестртэ наададаг, өөрөө дуулаадшье туршадаг байгаа.

Орон нютагтаа, түрэл байгаалидаа, хүгжэм дуунуудтань багаһаа дуратай залуу хүбүүн саашадаа өөрөө хүгжэм найруулдаг болохоб гэжэ тиихэдэ хаанаһаа мэдэхэнь бэ даа!

Таахада, тиимэһээл дунда һургууляа дүүргээд, 1956 ондо хүдөө ажахын институтда ороһон байгаа юм. Хүдөө нютагаа һайн мэдэхэ, тэрээндээ дура сэдьхэлээ зорюулһан хүн мэргэжэлтэй болоһо, һөөргөө бусаха гээ юм аалам. Теэд тэндээ удаан һуралсажа шадаагүй. Һара, жэлэй ошохо бүри хүгжэм зохёогшо болохо хуби заяатай хүниие дуу, хүгжэмэй аялга хододоо дуудадаг, уряалдаг болоо.

Энэ уряа юунһээшье хүсэтэй байжа, хоёр жэл болоод Гурые Улаан-Үдын Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида оруулаа. Манай мэдээжэ композиторнууд Д. Аюшеев, Б. Ямпилов гэгшэдэй хүтэлбэри доро хүгжэмэй теори, хүгжэм бэшэхэ мэргэжэл шудалжа эхилээ һэн.

Үнэн зүрхэнһөө оролдоһоной ашаар студент хүбүүн өөрөөшье хүгжэмэй бишыхан зохёолнуудые бэшэжэ туршаа. Тэрэ үедэ бэшэһэн зохёолнуудһаань «Хабар» гэһэн романс, инструментальна хэдэн пьесэ шалгарна.

Сээжын оёорһоо ханхинан гараһан жэнхэни буряад дуу шагнахада ямар зохид гээшэб. Зүрхэ сэдьхэлнай ээлүүдгүй уяран хайлажа, үни урданһаа һабагша татаһан аялгын дундаршагүй гүнзэгынь элирэн байдаг лэ.

Композиторнууд Бау Ямпилов, Дандар Аюшеев, Жигжит Батуев гэгшэдһээ гадна бэлигтэй залуу композиторнууд арад зондо дурлагдаһан, мэдээжэ болоһон арюун һайхан аялгатай дуунуудые олоор бэшэнэ. Жэшээлхэдэ, Базар Цырендашиевай «Сэлэнгэ» (үгэнь Д. Дамбаевай), Сергей Манжигеевэй «Шамхандаа» (үгэнь Ц. Жимбиевэй), «Дэлхэй альган дээрэм» (үгэнь Ц. Дондоковагай) гэхэ мэтэ дуунуудые хүдөө, хотын ажалшад дуулажа ябана.

Гур Дашапылов үсөөн дуунуудые бэшээ. Тиигэбэшье бэшэһэн дуунуудынь өөрын онсо илгаатай, уян нугалбаритай.

«Цокто Хангил» гэжэ дууень абаад үзэе. Үгыень Цырен-Базар Бадмаев Цыдып Жамбалов хоёр бэшээ юм. Дуунай түүхэ иимэ. Хэдэн жэлэй саана Агын округой Цокто-Хангилай партиин XXII съездын нэрэмжэтэ колхоз нютаг тухайнь эрхим дуу бэшэхэ конкурс соносхоһон юм. Энээндэ хэдэн зуугаад авторнууд хабаадалсаһан байна. Гур Дашапыловай энэ дуун гурбадахи шанда хүртэһэн.

Мүн бүри һая бэшэһэн «Буряад оронойм соло» гэжэ дуун уран гоё аялгатай, үргэн уужам дэлисэтэй. Тиимэһээ хүнүүдэй сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугдажа, хаа хаанагүй дуулагдана.

Хүгжэмэй училищи амжалтатайгаар дүүргэхэдэнь, Гур Дашапыловые Москвагай консерваторидо һуралсалаа үргэлжэлүүлхыень эльгээгээ һэн. Композиторска факультедтэ ороод, профессор Фере гэгшын класста һуралсаа. Удаань Ураалай гүрэнэй консерваторидо ошоод, һуралсажа байхадаа доцент Пузей гэгшын хүтэлбэри доро мэргэжэлээ дээшэлүүлээ.

Консерваторидо һуралсажа байхадаа залуу композитор хэдэн романс, дуунуудые, инструментальна пьесэнүүдые, элдэб сонатануудые зохёоһон байна.

Гурбадахи курсада ябахадаа тэрэ фортепиано болон хуур дээрэ наадаха соната бэшээд, Бүхэроссин конкурсдо Москва эльгээһэн байгаа. Энэ конкурс Октябриин хубисхалай 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан юм.

Конкурсын дүнгөөр энэ зохёол гурбадахи шанда хүртэһэн байна. Энэ ушар залуу композиторай ехэхэн амжалтань болоо.

Зохёол соогоо автор һаруул һайханай түлөө хархис хүсэнүүдтэй хэһэн гайхамшаг тэмсэл, ажамидаралай, хүнэй хүсэл зоригой илалта харуулна.

«Ехор» гэһэн увертюрань мүн лэ һонирхолтой. Тэрэ увертюра соо буряад арадай һайндэр хүгжэмэй аргаар, хүгжэмэй хэлээр харуулагдана. Һаруул һайхан баяр баясхалан асарха, хүсэл найдал хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ түрүүлхэ энэ һайндэрые хүлеэлгэ, һайндэрэй түлэг дундаа ябаха үе, һайндэрэй түгэсхэл увертюрын гол удха болоно.

Энэ хүгжэм шагнахада буряадай тала дайда, адуу мал, ажалша малша таряаша хүнүүдэй ажал хэрэгүүд, тэдэнэй хүхюун согтой шарайнууд харагдахадал гэнэ. Тиимэһээ шагнагшадта халуунаар угтагдажа, һайшаал магтаалда хүртэһэн юм.

Гүшаад гаран жэлэй туршада буряад хүгжэм танихын аргагүйгөөр хүгжэн һалбараа. Энээндэнь ямаршье арсалта байхагүй. Буряад композиторнуудай бэшэһэн зохёолнууд нилээд олон.

Москвада буряад хүгжэмэй үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг болонхой. Нёдондо болоһон үдэшэнүүдтэ мэдээжэ композиторнуудай зохёолнуудһаа гадна Андреевэй, Батуевагай, Ирдынеевэй, Дашапыловай пьесэнүүд болон камерно-инструментальна зохёолнууд гүйсэдхэгдэһэн, һайхашаагдаһаншье байха юм. Олонхи зохёолнуудынь онсо өөрын маягтай, шагнажашье һуухада аятай һонор, зориг бадаруулма һудалтай.

Буряад хүгжэмэй үдэшэнүүдэй һүүлээр Буряадай ком[позиторнуу]дай холбооной правлени[ин...] лэгшэ Бау Ямпилов А[...] Андреев Гур Дашапылов [...]хай иигэжэ хэлээ һэн: «[...] хүгжэмэй саашанхи хүб[...] найдамтай залуу гарнуу[д...]на».

Мүн үни бэшэ манай [...]када айлшалһан СССР-эй [...] Буряадай АССР-эй арадай [...] Гүрэнэй, мүн Ленинэй [...] лауреат, Социалис Ажал[...] Дмитрий Дмитриевич Ш[остако]вич залуу композиторну[д...] жигеев, Андреев, Дашапы[лов...]рендашиев болон Павлов[...]хёолнуудта һайн сэгнэ[лтэ...] һэн.

Гур Дашапылов консе[рваторидо] һуралсажа байхадаа «Му[...]ран» гэһэн баледэй хүгж[эм...]жэ эхилһэн юм. Баледэй [...] актнь залуу композито[рой ди]ломно хүдэлмэринь боло[н бай]гаа. Либреттыень драмат[ург Цы]рен Шагжин бэшэһэн юм.

Свердловскын гүрэнэй [филар]мониин симфоническа [оркестр] шалгалта дээрэ энэ хүг[жэм] гүйсэдхэжэ, авторынь эр[...] гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэһэ[н].

— Хүгжэмэй томохон [зохёол] үнинэй бэшэхэ гэжэ һана[...]би,— гэжэ Гур Дашапыло[в хөөрө]нэ. — Цырен Шагжинай «[...]наран» гэһэн либретта у[...] удхаар бэшэгдэһэн тула [...]хан зураглалнуудаараа, [...] удхаараа минии анхарал [...] һэн. Тиигэжэ энэ баледта [...] зохёохоор хүдэлжэ эхил[...] Ерэхэ жэлдэ энэ харюу[...] ажалаа дүүргэхэ һанаата[й].

«Бэрие үдэшэлгэ» гэһэ[н бурья]дай жанрова сюитэ һа[...] бэшэжэ дүүргээ. Энээн[...]рэнэй оперо, баледэй театр[...] фоническа оркестр гүйсэ[дхэ...] хараална. Буряадай АССР-[эй ара]дай артист Цыден Бади[...] хатарха болоно.

Залуу композитор [...] жэлдэ Ураалай консе[рватори] дүүргэжэ ерээд, хүгжэмэ[й учили]щида багшалжа байна. [...] һургажа байһан хүбүүд, [...]дай дунда соло сууда га[...] жэмшэд, дуушад, компози[тор...] байжашье болоо, яажа [...] Манай орондо эрхим һа[...] байдалда һуралсаха, тала[...] гээ бараниинь гаргаха [...]ха юм!

Алексей БАДА[...]

«Барилгашад болохобди!»

Л. МАШАНОВАЙ фотоэтюд.

«ЭЭДРЭЭ»

БУРЯАДТАМНАЙ АЙЛШАЛБА

Хоца Намсараевай нэрэ[мжэтэ] буряад драмын театр Монг[олой] Арадай Республикын 50 жэлэ[й ой]до зорюулжа, МНР-эй Гү[рэнэй] шангай лауреат Д. Нам[дагай] «Ээдрээ» гэжэ зүжэгтэй бу[ряад хараг]дайнгаа хүн зониие танил[суулха] гэжэ шиидэһэн байгаа. Энэ зү[жэ]гэй премьерэ үсэгэлдэр бол[оо...] харагшадые ехэтэ һонирхуул[ба].

РСФСР-эй болон БурАССР[-эй] габьяата артист С. Д. Будажа[пов] энэ зүжэгые найруулан таби[ба]. МНР-эй искусствын габьяата [...] ябуулагша Ц. Доржпалам [...] шэмэглэһэн байна.

БурАССР-эй габьяата ар[тист] Ц. П. Пурбуев Сүхэ-Баат[арай] рольдо наадана. Зүжэгэй гол [...] бологшо Мүнхэ-Очирой рол[ь...] РСФСР-эй габьяата артист Г. Лосев, Данзанваанжалай роль[до] РСФСР-эй арадай артист Б. Вампилов, Эрдэни эхын роль[до] РСФСР-эй арадай артист М. Степанова гүйсэдхэнэ.

БурАССР-эй габьяата арт[ист] Ц. Б. Дамдинов ахамад арт[ист]нуудай нэгэн болоно. Тэрэ үн[дэр] наһатай боложо, пенсидэ гар[аһан]шье, түрэл театртаа ходо ер[...] хэрэгтэй сагтань туһал[жа] үзүүлжэ байдаг юм. Мүнөөшь[е] зүжэг табилгада эдэбхитэйгээр [ха]баадалсажа, Дүүрэн-Баат[арай] рольдо бэлиг шадабаритайгаар [наа]дажа, харагшадаа дахинаа б[аяр]... суулба.

Б-Н. НАМДЫК[ОВ]

ЭХЫН ЭНДҮҮРЭЛ

Халаахай

Үхибүүдээ орхёод, гэрһээ тэрьелшоо гэжэ гү? Иимэ мэдүүлгын месткомдо ороод байхада хүнэй сэдьхэл хүдэлхөөр, олон юумэ бодогдохооршье байгдаа.

Семен Алексейчук һамганайнгаа хүдэлдэг газарта иимэ удхатай гүйлтэ бариһан байба.

«...Һамгамни үхибүүдээ хаяад, ондоо тээ байдаг болошоо. Өөрөө ажалтайб. Багамнай саадта ябадаг, хүндэ байдалда ороод байнаб. Энээн тухай предприятиинтнай профсоюзай месткомдо дуулгажа, хэмжээ абахыень гүйнаб».

Хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно нүхэр Алексейчук «Буряттаралесторгын» баазын контородо орожо ерэбэ. Хүрин хара шарайтай энэ хүнэй сэдьхэл ехэл зобонги янзатай:

— Гүйлтыемни хаража үзөө гүт. Хүлеэжэ ядаад ерэбэб,— гээд тэрэ хандана.

— ...Хараха гээд таниие хүлеэжэ байнабди. Мэдүүлгыетнай шалгажа үзэхэ һанаатайбди,— гэһэн харюу дуулдаба.

Зүгөөр ондоо тээ ажаллажа байһан хүнэй мэдүүлһэн гүйлтые даб гээд месткомдо хаража, ямаршьеб хэмжээ абахань бэрхэтэйшэг байгаа. Семен Алексейчугай Наталья һамганиинь ажал дээрээ нэгэтэшье зэмэлэгдээгүй һэн. Тиигээд гэр бүлэдөө зангынь яахадаа хубилааб? Хамта ажаһууһан нүхэртөө дураа гутажа, дүрбэн үхибүүдээ эсэгэйтэйнь орхёод, ондоо тээшээ һамуужа ябашаһан тухайнь мэдүүлэгдээд байхада, профсоюзай комитедэй гэшүүдэй нэгэ талаараа үнэншэнгүй бүйһаниинышье ойлгосотой.

Һаймганайнь гэрһээ тэрьелээд байрлашаһан газарта энэ үдэр месткомой хоёр гэшүүд Семен Алексейчугтай хамта ошоо һэн. 1-дэхи маршрудай автобусоор «Почтовый» гэһэн буудалда хүрэжэ, эндэһээ ехэшье холо бэшэ нэгэ бараагай үүдэ тэдэнэй тоншоходо, хэншье харюусабагүй.

Месткомой гэшүүдэй дахин үүдэ тоншоходонь, эхэнэр хүнэй абяан дуулдаба.

— Хэн бэ?

— Бидэ ажал дээрэһээтнай ерээбди. Шухала хэрэг гараа...

Үнэхөөрөөшье Сергей Алексейчугай Наталья һамганиинь суттаа хүдэлдэг кочегар Г. гэгшэтэй эндэ һууржа байба.

— Юундэ эндэ байнабта,— гээд месткомой гэшүүдэй асуухада:

— Эндэ ажаһуудаг хүмби,—гэжэ Наталья Дмитриевна Алексейчук шэрүүн зангаар, уур сухалтайгаар харюусаба.

— Яахадаа гэртээ ошодоггүй юмта. Гэртээ үхибүүдшни байна ха юм?

— Ондоо хаана байхамни гээшэб! Үбгэмни элдэбээр аашалдаг, тэрээндэ алуулхамни гү даа?..

Наталья Алексейчугтай суттаа байһан кочегар Г. гэгшэһээ «Ши эндэ юундэ байгаабши» гээд һурахада:

— Анна Кирюшенкодо хэрэгтэй ерээд байнаб,— гэбэ.

Шалгахада, энэ гэртэнь Анна Кирюшенко ажаһуудаг, тэрэнэй ажалдаа байһые һамбаашалжа, эдэ хоёр архи тамхи залгижа, ама халамгай болошоод, инаг дуран тухайгаа хөөрэлдэжэ һууһан байгаа. «Буряттаралесторгын» баазын кочегаркада эдэнэр суттаа хүдэлдэг. Теэд мүнөө болоод байхада, Наталья Алексейчук кочегар Г. гэгшэтэй эблэрээд, дүрбэн үхибүүдээ эсэгэдэнь орхижорхёод ябажа байна.

— Эхын сэдьхэл гэжэ байдаггүй юм гү, юундэ иимэ ябадалда абтаа гээшэбта? — гээд Наталья Алексейчугһаа һурахада:

— Би гэртээ байхаяа болихомби. Үбгэмни квартираһаа гаража үгэг, тиигээ һаань үхибүүдтээ байхаб. Үгы гэбэл, үхибүүдээ абаад байг лэ, алимент түлэжэ байгуужаб,— гээд тэрэ эхэнэр сүхэрнэ.

Наталья Алексейчугай байрлашаһан тэрэ гэрэй хүршэнэр олон юумэ хэлэжэ үгөө. Үнэхөөрөө энэ һамганай үнидэ эндэ байдаг болоод, хажуудаа Г. гэгшые дахуулаад, архидажа байдаг тушаа хүршэнэрынь сэхэ мэдүүлнэ. Үдэр бүхэндэ болодог архидалган, шууялдаан-шааялдаан энэ гэрэй дүтын айлнуудые һанаа амар байлганагүй. Заримдаа «яахадаа нигэжэ байнабта гээд хүршэнэрэй хэлэхэдэ, тэдэнэр сонхоёо зорюута дэлгэжэрхёод, үшөө шангаар дуулалдадаг, элдэб шашаг шалихай үгэ хүүр дэлгэдэг гэлсэнэ. Энээндэ гэрэй эзэн эхэнэр А. Кирюшенко баһал хабаатай.

Һамганайнгаа үгэдэнь орохоёо болёод ябахада, Сергей Алексейчугай зэмэ үгы шэнги һанагдана. «Үбгэмни намнана, алаха түлихэеэ һанана» гэжэ Наталиин хэлэдэгшье буруу. Эдэ бүгэдэн тушаа эсэгэтэеэ байһан үхибүүдыньшье гэршэлжэ үгэнэ.

— Эхэтнай хаана юм, юундэ гэртээ байхаяа болишооб? — гээд 15-тай ехэ басаганһаань асуухада:

— Мамамнай ондоо хүнтэй һуудаг болоо. Хадамда гараа,— гэжэ харюусана.

— Мамамнай гэртээ ходо архидадаг, бидэниие хараадаг байгаа. Намайе «бэлтэгэр нюдэтэ»... «хара еврей» гэжэ байгаад элдэблэгшэ һэн,— гэжэ тэрэ басаганай дүү хүбүүн хэлэнэ.

— Таанадта мүнөө ямар байнаб?

— Бидэнэр абатаяа суттаа байхабди...

Дүрбэн үхибүүнэй эхэ Наталья Алексейчук тухай [...] хэлэгдээд дүүрээ бэшэ. «Бур[ят]таралесторгын» профсоюзай ме[ст]комдо энэ асуудал харагдаһа[н...] эндүүржэ ябаһан эхын сэдьхэл[ые] заһаха тухай хөөрэлдөөн гараһа[н]шье байна. Гэр бүлэ соо гараһа[н] шууяа арсалдаае болюулха, [...]бүүдыень эхэ, эсэгэһээнь та[...]раажа үншэрөөхэгүй гэжэ парти[и]на болон профсоюзай организа[ци] ехэ оролдолго гаргаа. Н[...] эмхинүүд хадаа совет бүлые [...]шье талаарнь хамгаалха ёһото[й] ха юм. Энээн тушаа хуули [...]шье бии. Эхэ гээшэ үхибүүдэ[э] энэрхы һайханаар хандаха, [...]дэнэйнгээ элүүр энхэ бай[...] һайнаар хүмүүжэхын, обществодоо туһатай хүн болохынь түл[өө] һанаагаа зободогшье. Теэд [...] сэдьхэл Наталья Алексейчу[гта] байгаагүй гээшэ гү?!

Т. ЧАГДУРОВ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[В]

«БУРЯАД ҮНЭН» ● 1971 оной апрелиин 24. ● 4-дэхи хуудаһан ● Н-03455. Заказ №[...]